



# ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,  
дидед чIал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

№ 13 (10762) хемис 30 – март, 2017 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

## Бажарагълубуруз рехъ ачухзава



Шкил - РД-дин Къилин ва Гьуметдин пресс-кълугъдин

24-мартдиз Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипова бажарагълу аялар патал тайинарнай, чирвилер гудай “Сириус-Альтаир” центр шадвилер гьалара ачухунин мярекатда иштиракна. И центр Дагъустандин государстводин технический университетдин бинедаллаз тешкилнавайди я.

Вуздин ректор Тагъир Исмаиловни галаз региондин руководитель центрада тарсар тухун патал гьазурнавай чкайриз килигна, идалай гьугъуниз ам центрадин гележегдин ученикрийх ва педагогрийх галаз гьурьшмиш хьана.

“Чи республикада ихьтин центр пайда хьун чун патал лап хуш жедай кар я. Федеральный Собранидиз вичин Чарче Россиядин Президент Владимир Владимирович Путина кьейд авурвал, “тербиядин кIвалах тухун ва руьгдин къамат еримлу авун образованидин система патал лап важиблу везифайрикай сад я”. Гьавилляй аялриз алава чирвилер гудай кIвенкIвечи технологияр кардик кутунин гьисабдай тухузвай кIвалахдин ери хкажун чарасуз я. И мураддалди чна, Дагъустандин технический университет желб авуналди чирвилер гудай “Сириус-Альтаир” центр ачухзава, аялрин “Кванториум” тIвар ганвай технопарк тешкилзава. Им чи школьникриз яратмишунрал тамам дережада машгъл жедай, чпин бажарагъ ачухардай мумкинвал хьун патал, чеб гьина яшамш жезватIа ва чпин диде-бубайрихъ гьихь-

тин гьал-агьвал аватIа, адалай аслу тушиз абурухъ уьмуьрда агалкьунралди камар къачудай барабар мумкинвилер хьун патал ийизвай кар я”, - лагъана Рамазан Абдулатипова.

Адан гафаралди, республикада алава яз образование гудай 352 идара кардик ква, анра чирвилер къачузвайбурун къадар 210 агъзур касдIлай алатнава. “Амма икъван гзаф къадар аялрин арадай “жанлу гьетер” жагъурун ва абуруз рехъ ачухун лап четин кар я. Гьавилляй заз са куьруь вахтунда ихьтин вижевай центр тешкилунихъ галаз алакъа авай вирибуруз - Федерациядин Советдин член Сулейман Абусаидович Керимоваз, “Бажарагъ ва агалкьун” Фондунин регъбер Елена Владимировна Шмелевадиз, ДГТУ-дин ректор Тагъир Абдурашидович Исмаиловаз - рикIин сидкьидай сагърай лугъуз кIанзава. Куь чалишмишвилерин нетижада республикада чирвилерин цийи макан пайда хьанва. Ада гележегдин зурба алимрин, спортсменрин, культурадинни искусстводин деятелрин, хайи Ватандихъ гьакьикъатдани рикI кузвай ксарин бажарагъар ачухиз куьмекда. Чи уьлкве ва республика хушбахт хьун патал бажарагълу, зегъметдиз къабил ва конкуренциядин хура акъвазиз жедай ватандашар герек я. Эгер ахьтинбур майдандиз акъудиз тахъайтIа, уьлквени къудратлуди жедач. Вири краа бажарагъ герек я”, - кьейдна Дагъустандин Къилин.

► 2

## Мубаракрай!

Театрдин искусство еримлу авунин карда лайихлувилерай ва яргьал йисара яратмишунрин хиле гьакьисагъвилелди зегъмет чIугунай Лезгийрин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай госмуздраттеатрдин актер Эдуард Моллаевич Багъишев аз РД-дин Къил Рамазан Абдулатипован 2017-йисан 24-мартдин 57-нумрадин Указдалди “Дагъустандин халкъдин артист” лагъай гьуьрметдин тIвар ганва.



“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН” редакциядин коллективди чи бажарагълу ватанэгълидиз и агалкьун рикIин сидкьидай тебрикзава.

## Къази-Мегъамед Агъасиеван 135 йис Халкъдин даях хьайиди

( Къ.Агъасиеван инкIилабчивилин рекьер )

Абдулатип ГЪАЖИЕВ,  
1972-1986-йисара ДАССР-дин  
культурадин министр

Алай йисуз Дагъустандин общественно-стди машгур инкIилабчи, Дагъустанда ва Азербайжанда Советрин власть тести-кьарун патал кьиле фейи женгерин ишти-ракчи, лезги халкъдин кьегьал хва Къази-Мегъамед Агъасиев дидедиз хьайидалай инихъ 135 йис тамам хьун кьейдзава.

1882-йисуз Ахцегъа лежбердин хизан-да дуньядал атай Къази-Мегъамед 9 йиса аваз диде-бубадикай магърум хьана. Етим жаван хуьруьн муаллимрикай садаз кьул-лугъ ийиз гатIунна ва и карди адаз Ахцегъа сифтегъан классрин урус мектебда чирвилер къачудай мумкинвал гана. А девирра гзафбур кьил хуьз, къазанжияр къазанмишиз пата-кьерехдиз физвай. Мектеб акъалтIарай 1898-йисуз Къази-Мегъамедни къисметди Бакудиз акъудна.

НафтIадин мяденрал акъалтIай четин шартIара кIвалахзаватIани, рабочийриз лап гьевчи мажибар гузвай. Ихьтин гьалари, зегъметдиз кутугай, лайихлу къимет тагунин рабочийрин патай наразивилер арадал гьизвай. Савадлу инсан хьуниз килигна, Къази-Мегъамед Агъасиевакай рабочийрин итижар хуьнин карда активный женгчи хьана.

РикIе гьахъвал гъалиб авунин къаст авай бажарагълу жегьил 1904-йисуз РСДРП-диз (Российская Социал-Демократическая Рабочая Партия) гьахьна ва адалай кьулухъ вичи хьагъай инкIилабдин гьере-катдин рекьелай злячIнач.

Къази-Мегъамед Агъасиев кар алакь-дай инкIилабчи-большевик яз сейли хьана. А девирда ам машгур большевикар тир И.В.Сталиназ, А.Жапаридзедиз, С.Ша-



умяназ, А.Микояназ ва масабуруз лап хьсандиз чизвай.

1904-йисуз чи ватанэгълидикай “Гьуьмет” тIвар алай дестедин активист хьана. Кьейд ийин хьи, и дестеди РСДРП-диз са акъван ихтибар тийизвай мусурманар тир рабочийрин арада кIвалах кьиле тухунин жигъетдай большевикрин терефар хуьзвай. 1904-йисан декабрдин вацра Къ.Агъасиев Бакуда авай нафтIадин мяденра са комитетдин кьиле акъвазна. Гьа и йисан 30-декабрдиз Россиядин инкIилабчивилин гьере-катдин тарихда сифте яз карчийринни рабочийрин арада коллективный договор кутIунна.

1906-йисуз Къази-Мегъамедан хиве жавабдар везифаяр гьатна: ам Грозныйдиз, чкадин большевикриз ина нафтIадин мя-

► 2



### МЕДЕНИЯТ

Лезги хва Самурав приз, диплом ЧР-дин милли политикадин, печатдин ва алакьадин режъай министр Ж.Умарова вахкана. Буба Ислама, диде, школадин урус чIалан ва литературадин муаллим Эсли Гьажимурадовнади хчин сифтегъан гъалибвилел дамахзава.

► 10



### УЬМУЬР

Лезги чIалай ва литературадай дерин чирвилер авай, хайи чIалал хуралай шиирар кIелзавай и рушаз лезги мярекатриз теклифзава, вичихъ авай алакьунар кьалурдай мумкинвал гузва.

► 15



## Къази-Мегъамед Агъасиеван 135 йис Халкъдин даях хъайиди

(Къ.Агъасиеван инкйлабчивилин рекьер)

1

денрал кваллахзавай дагъустанвиар тир рабочияр инкйлабчивилин женгерик кутунин карда куьмек гуз рекье туна.

1909-йисуз майданриз Къази-Мегъамед Агъасиеван геле къекъевезвайбур акъатна. Ам Бакудай Дагъустандиз хтуниз мажбур хъана. Чехи ватанперес Къиблепатан Дагъустанда ва Куьре округдин хуьрера инкйлабдин фикирар райж ийиз гатлунна.

1910-йисуз Къ.Агъасиев Балаханадиз хтана ва инкйлабчивилин кваллах гъа ина давамарна. 1917-йисан февралдин инкйлабдин вахтунда ам Бакуда авай. Къази-Мегъамед Агъасиева рабочийрин, аскеринни матросрин депутатрин советар арадал гъунин карда активнидаказ иштиракна. Октябрдин инкйлабдин гъалибвилелай къулухъ ам Бакудин Советдин исполкомдин составдик акатна.



“Къази-Мегъамед Агъасиев гуьллеламишзавай вахт”. Художник - А.Эмирбегов

1918-йисуз Къ.Агъасиев Бакуда, Дербентда, Къиблепатан Дагъустанда рабочияр ва лежберар инкйлабдиз акси къенепатан къуватрихъ ва къецепатан интервенциядихъ галаз женг тухунал желб ийиз гатлунна. Ада, къусни киче тахъана, социализмдин душманар русвагъзавай.

Гъа и йисан апрелдин эхирра Бакудин Советди куьмек яз Дагъустандиз красногвардейчийрин десте, 26 большевик рекье твадай къарар къабулна. Абурун арада Къази-Мегъамед Агъасиевни авай.

Большевикри къазанмишзавай агалкъунри душманар генани ажугълу ийизвай. Дербентда, Куьре округда сад-садаз акси терефрин арада ягъунар кьиле фена. Нетихада цудралди большевикар къена. Къази-Мегъамед Агъасиевал занлан хер хъанвай.

Ялавлу инкйлабчи, Бакуда вичин сагъламвал мягъкемар хъуьуна, элкьвена Дербентдиз хтана.

1918-йисан октябрдин вацра Дагъустандиз туьркверин

чапхунчийр гъахъна, абуру властдин кьилиз Дагълух гъукумат (Горское правительство) гъана. Цийи гъукумди, туьркверин интервенциядай даях къуна, большевикриз ва абурун терефдал алайбуруз инадар къазвай. Гъукум гъиле гъатнавайбуру Къази-Мегъамед Агъасиеван кьилихъ пишкеш яз еке гъакъи гун хиве къунвай. Хаинрин куьмекдалди абурулай Къази-Мегъамед дустагъ ийиз алакьна. Ам шариатдин суддив вахкана.

Халкъ патал женг тухвай къегъал хциз чинебадаказ кьиле тухвай шариатдин суддин къарардалди къиникъин жаза гана. Халкъ къарагъуникай кичезвайвилей судди къарар кьилиз акъудун хаталу яз гъисабна ва ам Ахцегъа авай дустагъдиз хутахдайвал хъана. Амма хъфизвай рекье Къази-Мегъамед Агъасиев хаинвилелди яна къена. Тарихдин чешмейри шагъидвалзавайвал, Ахцегъиз хутахзавай вахтунда адаз дагъвийрин са клерет акуналда. Къ.Агъасиева, абурухъ элкьвена, икь лагъана: “Эгер зун яна кьейитла, къуй вирида рикел хуьрай, са тахсирни квачиз кьейи большевикрин ивидин гъар са стлалдин патахъай зегъметчи халкъди къисас вахчуда”.

(Бязи чешмейра кьейдзавайвал, ам Къасумхуьруьвай 3 кмдин яргъа, Хандин муькъуьн патав яна къена - ред.).

Яна кьейи вахтунда Дагъустандин ялавлу инкйлабчийрикай сад хъайи Къази-Мегъамед Агъасиеван 36 йис тир. Гъа и куьруь уьмуьрда адалай тарихда кьетлен гел таз алакьна.

XX асирдин звел кьилера Азербайжанда авай Аджикабул шегъердиз инкйлабчивилин экуь къаматдиз гъуьрмет авунин лишан яз, Къази-Мегъамед твар гана. Гъайиф хьи, алай вахтунда и шегъердал сифтегъан твар эхцигнава. Къ.Агъасиеван тварцихъ Дербентда - проспект, Махачкъалада, Каспийскда, Буйнаксда, Белиж поселокда, Ахцегъа, Геджуха куьнеяр янава.

Адакай Н.Эмирова 1940-йисуз - “Къази-Мегъамед Агъасиев”, 1957-йисуз “Рабочий-инкйлабчи Къази-Мегъамед Агъасиев” тварар алай ктабар акъуднава.

### РЕДАКЦИЯДИН ПАТАЙ:

Гъуьрметлу газет келзавайбур! Ялавлу инкйлабчивилин юбилейдихъ галаз алакьалу яз Абдулатип Гъасиева адакай кватлал чапдиз гъазурзава. Чна Къази-Мегъамед Агъасиевакай ни хъ гъихътин материалар (деллар, малуматар, шиклар, тарихдин документар) аватла, “Лезги газетдин” редакциядив агакъарун тлалазва.

МАД СА КЪЕЙД: Дагъустандин машгъур инкйлабчийрикай сад тир Къази-Мегъамед Агъасиеван 135 йис тамам хъуниз талукъарна адан хайи хуьре лишанлу мярекат кьиле тухуниз Ахцегъ райондин руководстводи фикир ганайтла, кутугай кар жедай.

## Максим Владимиров Дербентда

Дербент шегъердиз СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин заместитель Максим Владимиров мугъманвиллиз атана.



Дагъустан Республикадин Гъукуматдин вице-премьер Гъасан Идрисовахъ ва шегъердин кьил Маллик Баглиевахъ галаз санал ам гражданаар аварийный галда авай яшайшдин квалерай масанриз акъудуниз талукъ республикадин тайин программа кьилиз акъудзавай галдихъ галаз таниш хъана.

Гъасан Идрисова малумарайвал, Дербентда и программадин пуд лагъай паюниз килиг хъувунва - пландик кутунвай са квалин чкадал 15 квал эцигда. “Вири майданрал кваллахар кьиле тухудайбур тайинарнава, абурухъ галаз икьрарар кутлуннава. Алай вахтунда агъалияр саламат чкайриз куьчарунин кваллах кьиле тухузва, гъакъи махсус майданар къайдадиз гъизва, проектдинни сметадин документация гъазурзава, экспертиза кьиле тухузва”, - кьейдна РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместительди.

“Санлай къачурла, Дербент шегъерда программа тестикъарнавай графикдихъ галаз къадайвал кьилиз акъудзава. Ам кьилиз акъудунин кваллахар вахтунда кьук гъидайдал ва агъалияр рази яз амуькдайдил чна шак гъизвач. Дараматар ери аваз эцигуниз еке фикир гузвайди акун иллаки хуш жедай кар я”, - малумарна Максим Владимиров.

## Разивал къалурна

27-мартдиз Кеферпатан Кавказдин крарин рекъяй РФ-дин министрдин Сад лагъай заместитель Одес Байсултанов ва Дагъустандин Гъукуматдин Председатель Абдусамат Гъамидов Дербент шегъерда гъуьлуьн кьер авадамламышунин кваллахар кьиле физвай галдихъ галаз таниш хъана. Идалай гуьгуьниз абуру мзрияда эцигунрин, авадамламышунин кваллахар акъалтарунин месэлайрай совещание тухвана.

Одес Байсултанова гъуьлуьн кьер авадамламышунин кваллахар кьиле тухузвай галдилай разивал къалурна. Гъуьлуьн кьер майдиз, пляждин сезон башламыш жедалди, тамамвилелди авадамламышна куьтягъда.

Вичин нубатдай яз Абдусамат Гъамидова кваллахар саки куьтягнавайди, ятлани авадамламышнавай гъуьлуьн кьер, пляждин сезон башламыш хъайила, агъалийрин ихтиярда тун хъсан яз гъисабна. “Гъуьлуьн кьер галай терефдихъ ерилу рекьерни тухун герек я. И кардал алай вахтунда Дербентдин администрация машгъул жезва. Проектдинни сметадин документация гъазур я, конкурс малумарнава. За фикирзавайвал, са вацран муддатда чавай рекьин участок ремонтна куьтягъиз жедат, - малумарна РД-дин премьер-министрди.

Одес Байсултанова алишверишдин дараматар акатайвал эцигунал са куьруь вахтунда эхир эцигун чарасуз тирди кьейдна: “Авадамламышайдалай гуьгуьниз гъуьлуьн кьер официалнидаказ агъалийрин ихтиярда твадалди коммерциядин вири объектар шегъерда эцигунар кьиле тухунин къайдайрихъ галаз къадай галдиз гун герек я, тахайтла абурун иесияр лицензийрикай магърумда. Нормайрал асаслу яз, карчийр чпин объектрин патарив гвай чкаяр авадамламышуниз мажбур я. За вири дербентвийриз къуватар сад авуна, чпин шегъер мадни гурчегаруниз эверзава.

Къейд авун лазим я хьи, Дербентда гъуьлуьн кьер авадамламышунихъ галаз алакьалу объектар кардик кутун патал такъатар “2025-йисалди Кеферпатан Кавказдин Федеральный округ велик тухун” твар ганвай госпрограммадай чара ийидайди къалурнава.

## Бажарагълубуруз рехъ ачухзава

1

“Къе иниз бажарагълу, чеб гъиле къунвай кардал рикливай машгъул жезвай, жуьреба-жуьре хилера - математикадай, физикадай, химиядай, биологиядай, гъакъи искусстводани спортда - чпин бажарагъ къалурай аялар, чпин алакьунар ва насигъатчийрин куьмек сеbeb яз гъеле сифтегъан чехи агалкъунар къазанмишнавай ксар атанва, гележегдани къведа. Чна ачухзавай центрада чи республикадин жуьреба-жуьре пиперай тир бажарагълу аялри чирвилер къачуда, чпи-чпин арада алакьа хуьда, чпин вердишвилер артухарда. Гъелбетда, чаз ина абуруз чпихъ галаз гъа сад хътин фикиррал алай ксар, илимдин жуьреба-жуьре хилера сада-садан агалкъунрал дамах ийидай дустар жагъана кланзава. Зун квехъ, квекай гъар садан агалкъунрихъ инанмиш я. Квевай вири кваллахар кьилиз акъудиз жедат, квевай чи Ватандин гъуьндурвал хкажун патал гъалибвилер къазанмишиз жедат, куьн и кар авуниз мажбур я, куьне и кваллах кьилизни акъудда!” - лагъана эхирдай Рамазан Абдулатипова.

Гъуьруьшдин сергъятра аваз РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Екатерина Толстикова ва Дагъустандин государстводин технический университетдин ректор Тагъир Исмаиловни рахана.

Рикел хкин, чирвилер гудай “Сириус-Альтаир” центр вуздай виликан образованидин дережада аваз бажарагълу аялриз куьмек гунин, инсандин, обществодин ва государстводин итижар вилив хуьналди, абуруз чирвилер къачун, яратмишунрин жигетдай еримлу хъун патал талукъ тир шартлар яратмишунин мураддалди РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован ва РФ-дин Федеральный Собранидин Федерациядин Советдин член Сулейман Керимован теклифдалди тешкилнавайди я.

Центр яратмишунрин лаборатория я. Ана образование еримлу авунин цийи рекьер, къайдаяр жагъурунун, тежрибадин учебный планар ва программаяр туькьурунун ва ахтармишунин кваллах тухуда.

РД-дин Кьилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъ



## РД-дин Къилин Чарчин цIарце аваз АтIай са тарцин чкадал...

Мердали ЖАЛИЛОВ,  
литературадин отделдин редактор



Россиядин Президент В.Путинан Указдалди 2017-йис Экологиядин йис яз малумарнава. Чи республикада идал "Каспий гьулуьн ва цин маса чешмейрин" гафарни алава хьувунва. Гьик хьи, чи республикадин гьам гьулуьн, гьамни ятарин маса чешмейрин (булахрин, вацIарин, вирерин...) гьалдилай, абур хуьнилай ва ишлемишунилай гзаф крар аслу я.

Чи ихтилат чи тамарни кьурухар, паркарни скверар, багьларни тарарин кьацу зулар авай гьалдикай я. Тамариз инсанрин "кьацу жигерар" лугьун дуьшуьшдин кар туш. Са тарци чна ишлемишзавай гьава гьикьван миьхи ва инсандиз (чан алай вири затIариз) герек кислороддалди ахцIурзаватIа лугьунин чарасузвал, заз чиз, авач.

Гьеле аял чIавалай инсан цуькверихьни веькерихь, тарарихьни кул-кусрихь гелкьез, абур хуьз вердишарзава. Амма хуьдайбурулай атIудайбур, кьуьл гудайбур, цIар ядайбур гзаф хьуни тIебиатдиз (экологиядиз) арадал хкиз тежедай хьтин зиянар гузвайдакай, гьайиф хьи, яргьалди фикирдач.

Эхирни, экологиядин мусибатрикай чи обществода вирибуруз хабар хьанвайди хьиз я. Месэла лап хцидаказ вилик эцигнава. Республикадин Къилин нубатдин Чарчени и месэладиз кьетIен фикир ганава: "... Экологиядин, чун элкьуьрна кьунвай тIебиат хуьнин месэлар сифтегьан чкадал эцигнава. Россиядин Федерацияда экологиядин месэлар гьалун патал 194 миллиард манатдин такьатар чара ийизва. Федеральний программаяра мадни активнидаказ иштиракун ва элкьуьрна кьунвай тIебиат хуьнин барадай вири государстводиз талуьк серенжемар агьалияр яшамин жезвай гьар са чкадив агакьарун лазим я. Шегьерриз, республикадин меркездиз кьетIен фикир гана кIанда. АтIай са тарцин чкадал цийи 5-10 кьелем хьана кIанда".

Ихьтин келимайрал рази тежер савадлу кас бажагьат гьалтда. Амма... Девириди ва чун элкьуьрна кьунвай гьакьикьатди кьалурзавайвал, чи инсанриз, гьам хуьре, районда, гьам шегьерани, тарар, кул-кусар кутуна хуьнилай атIуз, тергиз артух чирзавайди хьиз я. ИкI жедачни, государстводин кьилин сагьибри, ичкибазвиликхь галаз "женг чIугвазвайди я" лугьуз, миллионралди гектарра багьларни уьзюьмлухар терг авунин тапшуругьар гайила...

ИкI жедачни мегер, чкадин (муниципалитетрин) сагьибри, чеб вири патарихьай "ихтиярар гвайбур яз" гьисабзавайла, чилер-цаварни кваз, чпиз кIанивал чIукар-чIукар авуна, маса гузвайла... Кье акур тарарин зулар, паркарин кIусар, цуькверин майданар пака амукьзавач. Абур кьванцин кьелейрин-желейрин гьалкьайра гьатзава, ахпа гзаф мертебайрин кIвалер хкаж жезва... И кар акун патал чи республикадин меркездин Редукторный поселокдин гьуьлуьз муьква майданрал гьакI вил веьгин бес жезва.

Ина аквапарк жеда лугьуз, еке проектарни туйкIуьрай майданар гила, са тIуб эцигиз жедай чкани амачиз, кьакьан мертебайри кьуна куьтягьзава. Аквапаркдикай рахазмач...

Чи меркездин гьи куьчедай фейитIани (Буйнакский, Дахадаеван, Гагаринан, Орджоникидзедин, Шамиланни Акушинскийдин проспектарни масанрани), са 5-6 йисан идалай вилик авай кьацувал гила аквазмач. Сагь яз амай тарарни, кул-кусарни азарлу я. Шегьердин са паркни виликанбур яз амач. Духанрини "кеф чIугвадай" кIвалери "незва" абур. Са кьатда абурин кьерехера кьакьан мертебайрин дараматар хкаж жезва, ахпа еке майданар машинар акьвазардай чкайриз элкьезва. Мегер бензинни цемент галукьай чкада кьацу набататдал чан хкведа жал?..

Гила чи газетринни журналрин комплексдин патарив гвай кIусар-тикьярни "недай" рухварай вилик акатнава. Журналистриз ял ядай, жигерар миьхьдай са зул кьванни тазвач. Гьахь жагьуриз нин патав фидатIа чизмач...

Цинин кьуьд мишекьатди хьана, начагьбурун кьадарни-артух. Иллаки ратаринни руфунин азарри тади гузвайбур - "инфекционистар". Аялар ва яшлурбур.

Са духтурди (тIвар за кьазвач), и кардин себев вуч я лагьана, суал гайила, жаваб яз лагьана: "Я Мерд Али, чун яшамин жезвай шегьер вич инфекцийрин майдан тирла, чна хьвазвай яд, чIугвазвай нефес, незвай хуьрек миьхиди жедачни?"

Чи шегьерда чижер тамамвилелди квахьнава. Кьушарикай анжах пехьерни кьаргьаяр артух хьанва. Ихьтин гьалар акурла, шайрдин кьелем гьикI рахазватIа килиг:

*Инал там алай вахт зи рикIел алама,  
Кьацу гам алай вахт зи рикIел алама.  
Булах-цам алай вахт зи рикIел алама.  
Свасни чам алай вахт зи рикIел алама...  
Бес гила вуч хьана? Шакьаяр амач хьи?  
Чмуррин, хмуррин гьалкьаяр амач хьи?  
КIек рахаз, акаррин кьакьаяр амач хьи?  
Заз чидай а кьацу чкаяр амач хьи?  
Кьуп-кьуру хьхьанвай таладиз вуч лугьун?  
Булахдихь кьекьезвай халадиз вуч лугьун?  
Там вуч я, лугьузвай баладиз вуч лугьун?  
Зи рикIе гьатнавай гьаладиз вуч лугьун?..*

("Машмаш тарак" ктабдай.  
М-кьала, 2006-йис. 49-чин)

Са маса шиирда лагьанва:

*Куьз жезмачIа пакамахь сес билбилдин,  
ФейитIани ирид хуьруьн мензилдиз?  
Кьеетер амач, свалар амач гуьнейра,  
Вирибуруз атай хьиз я ченейр.  
Вири сесер эвезнава кьаргьайри,  
Элкьевейда хьиз абур чилин агьайриз.  
КIвалел-кьаргьа, багьдал-кьаргьа, рекьелни  
Кьаргьа кьезва, тагьайтIани рикIелни...*

("Машмаш тарак", М-кьала, 2006, 32-чин)

Бес ихьтин дуьньяда миьхивал?..  
Экология хуьникай фикирзавайла, кьаргьайрив кьур вугун?..

Дуьньядин гьалар - экология гьихьтинди ятIа, нин хиве тахсир аватIа, "Каспийдив рахун" шиирда генани ачуьдиз лагьанва:

*Зи Каспий! Вал кье биришар вучиз ала,  
азизди?*

*Вучиз ви чин атIугьнава?  
Вучиз кьанва вилер ви?..  
Вуч себеб я? Вуч хаинвал хьанватIа ваз  
хабарсуз?*

*Ви вацIарин зар амачни?  
Ад амачни чешмейрин?  
Бягьс чIугурди бухавар хаз, югь-йиф  
течиз, ахварсуз,  
Вуч акуна, кьал кьачунва ви мрамардин  
бинейри?..*

*- Пис начагь я, хва, зун. ТIазва.  
Таза чан зи кьуразва.*

*Шемкь янавай элкьез-элкьез аквазачни  
кьерер зи?*

*Зи винел рагь, гьамиша хьиз, ягьлу хьана  
цIразва,*

*Амма, амма-чанди, рикIи ганва хаин  
ферер зи.*

*Абур вири бед, няс крар я за хвейи  
инсанрин,*

*Зи тарифиз, завай кьачур жумартвални  
кьенивал.*

*Заз лагьайтIа, кар кьуна, кар!  
Мецер клуьгьуь иланриз  
Гьарда са тIал-са туйкьул дерт багьишиз  
заз жеривал...*

("Кьенин югь", М-кьала, 1993-йис, 21-чин).

Аквазвайвал, тIебиатди вичи чак, инсанрик, квай тахсирар раижзава. ТIебиат гьамиша гьахьлу я. Чун ваь! Герекди вуч я бес?

Герекди, зун инанмиш тирвал, государстводин вини мертебайрин сагьибрилайни вилек чилел, агьа мертебайра авай гьар сада тIебиатдиз яб гун, адан тIалрайни-хуььтIалрай кьил акьудун ва куьмек гун я. Гьар сад, тIебиатдин велед яз, адан беледни, яни ам хуьдайдини хьун лазим я. Гьахьтин тербия ва инанмишвал тахьанмаз, чкай Экологиядин дустар бажагьат жеда. Республикадин Къилин Чарчин асул метлебни гьам я. Са тар атIайтIа, 5-10 кьелем кухтаз алахьин!..

## Милли гвардия: инанмиш камар

Земфира БАБАЕВА

27-мартдиз Россиядин Милли гвардия тешкилайдалай инихь са йис тамам хьана.

Пешекарвилин суварин вилик "Дагьустан" РИА-дин конференц-залда Россиядин Федерациядин Милли гвардиядин федеральный кьушунрин Дагьустанда авай управленидин (УФСВНГ) начальник, Россиядин Игит, полициядин полковник Мегьамед БААЧИЛОВ ва оперативный метлеб авай кьушунрин кьилдин бригададин командир, генерал-майор Игорь СЕМИЛЯК республикадин СМИ-рин векилрихь галаз гуьрушмиш хьана.



- Россиядин вири регионра Милли гвардиядин кьурулушар тешкилнава. Дагьустанда авай УФСВНГ тамамвилелди арадал гьанва, - кьейдна М.Баачилова. - Алай вахтунда управлениди Россиядин Милли гвардиядин главнокомандующийдин ва РФ-дин кьенепатан крарин министрдин буйругьар, вичин кьуллугьдин везифаяр кьилиз акьудзава. Гвардиядиз кьилин образование авай, армиядин жергейра кьуллугьнавай контрактникар кьабулнава.

УФСВНГ-дин начальникди кьейд авурвал, виликдай кьенепатан кра-

рин министерстводик квай ОМОН, СОБР, ведомстводинди тушир охрана, авиациядин кьилдин десте ва яракьриз лицензияр гудай управлениди цийи кьурулушдик акатзава. Управленидин хиве государстводин аслу туширвал, хатасузвал, уьлкведин лап важиблу карханаяр, идараяр, имаратар хуьнин, терроризмдихь, экстремизмдихь галаз женг чIугунин, яракьар маса гунал гуьзчивал авунин кьетIен везифаяр гьатнава.

УФСВНГ-дин коллективди ФСБ-дин, МВД-дин ва МЧС-дин кьурулушрихь галаз санал кIвалахзава.

И.Семилякан гафаралди, Милли гвардиядин кьуллугь арадал гьунин кIвалах пуд паоникай ибарат жезва.

И кIвалах Милли гвардиядин кьуллугьчияр РФ-дин оборонадин министрстводин жергейрик кутун хьувуналди акьалтда. Гвардияда кьуллугьзавай аскеррин яшайишдин шартIарикай рахайтIа, абуроз гьукуматди вири рекьерай кьулайвилер тешкилда. Милли гвардиядин кьуллугьчияр гьамишалугь яшамин хьун патал кIвалералди, военный пенсиядалди, ипотекадалди (мажибдиз таьсир тауна) таьминарда. Пенсиядиз дишегьлияр - 45 йис, иттимар 50-55 йис тамам хьайила фида, алава хьувуна Игорь Семиляка.

## Коммунистрин партиядиз жегьилар кьабулзава

Нариман КЪАРИБОВ

И муькьвара КПРФ-дин Дербент шегьердин отделенидин гьахь-гьисабдин XV конференция кьиле фена. Анал делегатири 2016-йисуз кьиле тухвай кIвалахдин гьакьиндай КПРФ-дин горкомдин сад лагьай секретарь Пирали Пиралиеван докладдиз яб гана. Ада кьейд авурвал, коммунистри шегьердин общественный уьмуьрда, жегьилар ватанпересвилерин руьгьдаллаз, чIехи несилрин баркаллу крариз вафалубур яз тербияламишуниз, партиядин кьенепатан кIвалах итижлу авуниз, отделенидин коммунистрин кьадар кьалинаруниз фикир гузва. ИкI, анжах эхиримжи варцара КПРФ-дин жергейриз 12 кас кьабулнава, чебни вири жегьилар.

Конференциядин кIвалахда иштиракай ва анал рахай КПРФ-дин Дагьустандин комитетдин сад лагьай секретарь Магьмуд Магьмудова партиядин жергейриз цийиз кьабулнавай жегьиларив партбилетар вахкана, абур шегьердин партийный тешкилатдин уьмуьрда активдаказ иштиракдайдахь инанмишвал кьалурна.

Гьахь-гьисабдин доклад гьалдайла рахай Р.Рабаданова, Я.Арметова, К.Керимханова партийный тешкилатдин кIвалахда авай са жерге кимивилерикайни лагьана, абур арадай акьудунин теклифар гана, шегьердин ад-министрациядихь галаз алакьаяр мягькемарун важиблу тирди кьейдна.

Конференциядал партиядин чкадин отделенидин тешкилдай кIвалах генани гужлу авуниз талуьк тир са жерге месэляри гьална.



## Муниципальный тешкилатра

## Район мадни вилик фида

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

**“Ахцегь район” МР-дин кьил Осман АБДУЛ-КЕРИМОВА 2016-йисуз кьиле тухвай кьвалахдин нетижайрикай суьгьбетзава.**

Алатай йисуз райондин саднавай бюджетдив агакьнавай налогрин ва налогринбур тушир пулари санлай 131 миллионни 602 агъзур манат тешкилна (пландин 111%). Идаз чилин 1258 участок, капитальный эцигунрин 610 объект винел акъудуни, ашкара тушиз кьвалахдик квай 678 касди хъ галаз зегьметдин икьрар кутлунуни куьмекна.

2016-йисуз райондиз атай инвестициярин кьадар 446 миллион манатдила алатна. Инвестициярин кьилиз акъуднавай чехи проектрикай вичихъ 12 койкадин стационарни галай “Самур” твар алай Медицинадин хуси центр (кьимет 100 миллион манатдила артух я, кьвалахдин 30-далай артух чкаяр яратмишнава), 1500 квадратдин метрдин майданар кунвай тепличный комплекс (кьимет 12 миллион манат, кьвалахдай 5 чка), Агъасиеван тваруни хъ галай СПК-да нисидин цех (суткада 120 килограммдив агакьна ниси гьасилдай кьуват авай ана вад касди кьвалахзава) ва маса объектар кьалуриз жеда. Алай вахтунда Луткуна гьайванар туквадай цехдин саки 50 миллион манатдин кьимет авай эцигунар кьиле физва. Маларинни лапарин як гьяддай ана кьвалахдай 20-далай артух чкаяр арадал кьведа. И проектар кьилиз акъудуни чкадин бюджетдиз гьар йисуз са миллионни 116 агъзур манатдила артух такьатар гьиди.

Район вилик тухун патал газификациядин рекей кьвалахар давамарун важибу я. И карда чаз куьмекарзавай баркаллу, жумарт рухвар тир Жигерхан Сулейманов, Абдуселим Абдуселимов, стхяр тир Широновар сагърай! Абурун куьмекарда Чеперин, Луткунрин, Калукрин хуьрера тибии газ кузва. 2016-йисуз 20 километр-дилай артух мензилда трубаяр тухванва ва саки 37 миллион манат хуси такьатар харжнава.

Социальный проектар кьилиз акъудунин ватанпересвилин карда чи карчиар тир Жамалдин Пашаева, Абдулселим Палчаева чпин активвал кьалуризава. 2017-йисуз меценат Абдулжелил Абдулкеримован такьатрихъ Хуьруьг-рин хуьре 22 миллион манатдила артух кьимет авай “Просвещенидин кьвал” чирвилерин центр бегьмарда.

Шаз бюджетдин такьатрин гьисабдай Ахцегьа Х. Тагьриран ва В. Эмирован паркар тукьлуьр хуьвуна, “Набережная” куьчеда кьир цана, Хуьруьга Культурадин кьвал капитальни-даказ ремонтна, Кьурукал-Хинер рекейин 8,4 километрдин участок кьайдадиз хкана, Фиярин хуьруьн дереда 2 километрдин мензилда рехъ цийийка тукьлуьр хуьвуна, кьушурин частуна “Солнышко” твар алай аялрин бахчади 40 аялдиз чка авай алава 2 группа ачухна, Кьакларин хуьре 50 аялдиз чка авай аялрин бахча ишлемишиз вахкана, Калука муьгь бегьмар хуьвуна, “Ахцегь-Лекье дере” цин проводдин кьилин имарат ремонтна, “Мацар-Ахцегь” цин провод гунгуниз хкана, Цуругьрин хуьре мини-футболдин майдан тукьлуьрунин кьвалахар исятда бегьмарзава (вири крариз санлай - 72 млн. манат). 2017-йисуз чкадин метлеб авай рекей, культурадин идараяр ремонт авун, пожарный частунин цийи дараматдин эцигунар гьиле кун (проектдин кьимет 20 миллион манатдила артух я) фикирдиз кьачунва.

Райондин хуьруьн майишатдин зегьметчийри суьрсетди 2 миллиардни 153 миллион манатдин кьимет авай суьрсет гьасилна. Им 2015-йисан нетижайрикай 12 процентдин гзаф я. 2017-йисан 1-январдин делилралди, районда куьмекчи 11395 хуси майишат, лежбервилинни фермервилин 9 ва хуьруьн майишатдин 86 тешкилат ава. Райондин вири жуьрейрин майишатра 20 агъзур мал, 107 агъзур лапаг ава.

Майишатри гьасилна: 586 тонн техил, 8330 тонн картофар, 23500 тонн салан майваар, 4182 тонн емишар. 2016-йисуз хуьруьн майишатдин продукция гьасилзавайбуру госуьрстводивай 19 миллионни 978 агъзур манатдин кьадарда преференцияр кьачунва. Им 2015-йисан талукь тир рекемдилди 21 процентдин гзаф я. Ала-



тай йисуз районда 64 гектарда кьелемар цанва. 2017-йисуз и кьвалахар 50 гектарда кьиле тухун, кьелемлух арадал хкун ва бубайрин ичерин сортар артмишун планламишнава. Фикирдиз кьачунвай и крариз серфдай инвестициярин кьадарди саки 70 миллион манат тешкилда ва нетижайрикай кьвалахдай 40-далай артух цийи чкаяр яратмишдай мумкинвал жеда.

Районда ЦЗН-дин органра регистрация авунвай бейкар агъалийрин кьадарди 855 кас тешкилзава. Чна гьвечи ва юкьван карчивилин тереф хуьнин программа кьабулнава ва ам агалкунралди кьилиз акъудзава. Ик, и рекей агентстводи муниципальный программарин тереф хуьн яз кьиле тухванвай конкурсда карчивал вилик тухун патал 2 миллион манат кьачуна. И жигьетдай чи район патал виридалайни важибу 5 проектдай чи тереф хвена (некединни товарный ферма, комбикормаяр, ниси гьазурдай цехар, милли фу чурун, кьушчи-виллин ферма). И проектар кьилиз акъудуни кьвалахдай саки 25 чка яратмишдай, гьакни райондин хуьруьн майишатдин продукция гьасилун ва гьалун таъминардай мумкинвал гуда.

Районда здравоохраненидин 21 идара кардик ква. Агъалийрин медицинадин куьмек агакьзава. Алатай йисав гекьигаила, районда чагъа аялар кьиникин дережа агъзарунин ва агъалийрин диспансеризация авунин рекейер кьвалах кьиле тухванва.

Образование вилик тухунин, чирвилерин ери хкажунин месэляяр райондин чкадин самоуправленидин органрин дикьетдик ква. Райондин мектебра 3 агъзурдалай артух аялри кьелзава. Школадиз фидай яшар тахьанвай аялрин идарайриз кьезвайбурун кьадар артух жезва.

“Госуьрстводи нетижалудаказ идара авун” кар алай проектин бинедаллаз районда жегьилар чкадин самоуправленидин органриз кьуллуьгьрал желбун патал кадрийрин резерв яратмишнава. Гьелелиг 35 кас кьвалахарди таъминарнава. Гьа са вахтунда муниципалитетдин идарайра кьвалахзавайбурун умуми кьадар 23 касдин тимилашнава. Идани 2 миллионни 600 агъзур манат бюджетдин такьатар кьенятдай мумкинвал гана.

Тахсиркарвилериз, экстремизмдиз ва терроризмдиз акси таблигьат тухун райондин чкадин самоуправленидин органрин лап важибу везифайрикай сад я. Районда диндин кьуллуьгьчийрихъ галаз дуьзгун алакьаяр тайинарнава. Санлай кьачурла, муниципальный районда авай общественно-политический гьалар дурумлубур ва гуьзчивилик квайбуру я.

Ик, девирдин четивилеризни килиг тавуна, алатай йисуз чалай уьмуьрдин вири хилера ерилу нетижаяр кьазанмишиз алакьна. Райондин экономикадиз гьайи инвестициярин кьадар миллиард манатдила алатна. Бюджетдин хуси дохудар 2 сеферда артухарнава, дотационныйвал аквадайвал агъзарнава. Виликдай культураддин хиле пара серенжемар гьак твар патал тухузайтла, гила чун зурба проектрал элячнава.

2017-йисуз райондин администрацияди вичин ресурсар кьенятлуудаказ харжуниз, вилик финин еришар хуьниз, социальный дурумлувал таъминаруниз, муниципальный кьуллуьгьрин ери хкажуниз кьетлен фикир гуда.

## Хьсан кьимет гана

Кьагьриман ИБРАГЬИМОВ

Дербент райондин “Белиж посёлок” муниципальный тешкилатда администрацияди тухванвай кьвалахдин гьахь-гьисабдиз талукьарнавай собрание хьана.

Ана Белиж посёлокдин кьил Рамиз Гьабибулаева, Дербент райондин администрациядин кьилин заместитель Садир Эмиргамзаева, посёлокдин депутатрин Собранидин председатель Азиз Сефербегова, райондин ва посёлокдин собранийрин депутатри, образованидин ва здравоохраненидин идарайрин руководителри, общественный тешкилатрин вейлири иштиракна.

Белиж посёлок 2016-йисуз яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик финиз талукь гьахь-гьисабдин доклад авур **Р.ГЬАБИБУЛАЕВ** РД-дин Халкьдин Собранидиз Дагьустандин Кьил Р.Абдулатипова ракуьрнавай Чарче вилик эцигнавай везифаяр кьилиз акъудун патал тухузвай кьвалахрикайни рахана. Республикадин Кьилин нубатдин Чарче кьейднавайвал, “чкадин самоуправление - им властдин ва идара авунин барадай тайин тир инсанриз виридалайни мукьва система я. Чкадин самоуправленидин органри менфятлуудаказ кьвалахунилай инсанри санлай кьачурла власть гьик кьабулзава, гьа кар хейлин дережада аслу я”.

- Россиядин Президент В. Путин 2017-йис Экологиядин йис яз, РД-дин Кьили ам Каспийдин ва Дагьустандин цин маса чешмейрин йис яз малумарнава, - кьейдна Р.Гьабибулаева. - Идахъ галаз алакьалу яз чна посёлокда экологиядин шартлар хьсанарунин жигьетдай тайин кьвалахар тухванва: агъалийри чпин салариз яд гузвай кьаналар мишнава ва и кьвалах давамарзава. Алай вахтунда посёлокдин “Совхоз” твар алай микрорайондал кьван, Самур-Дербент кьаналдин 3500 метр михьунин проектинни сметдин документация гьазурзава.

“Хпез” микрорайондин агъалийрин ва администрациядин куьмекарди Первомайский куьчеда авай кьанал мишна, аниз бетондин латар веьенва. Чна умудзава, и кьвалах посёлокдин яшайишдин шартлар хьсанарунин карда амай микрорайонриз чешне жеда. Загьир Арухован куьчеда, Федеральный “Кавказ” шегьре рекейер малум тушир аскердиз эцигнавай памятникдал кьван, йифиз ишигь гудайвал эквер тваз башламишнава. И карди мичи вахтунда агъалияр хаталу-вилай хуьниз ва рекей ДТП-яр тахьуниз куьмекда.

Р.Гьабибулаева малумарайвал, 2017-йис патал посёлокдин бюджет 5816000 манат я. Идакай дотацийрин кьадарди 547000 манат. тешкилзава. Аквазвайвал, акьван тарифдин бюджет туш. Гьавилай администрацияди, кьвалахдин еришар зайфар тавуна, “хьендик квай” экономика винел акъудна, кьватзавай налогрин кьадар артухарун лазим я.

Йисалай-суз чехи жезвай посёлокда цийи-цийи куьчяр арадал кьезва. Нетижайрикай ишлемишзавай электричестводин кьадарин артух жезва. Фадлай эцигнавай трансформаторрин кьуват лагьайтла, икьван чкайриз бес жезвач, иниз килигна абур мукьвал-мукьвал гуьнгуннай акьатзава, агъалийрин патай арзаяр кьезва. И месэла гьалуин мураддалди чна, администрациядин кьуватар ишлемишна, Кооперативный куьчеда авай 160 квт-дин трансформатор 400 квт-диндал-



ди звезна, Кулларское шоссе куьчеда алава яз 100 квт-дин цийи трансформатор эцигна.

Посёлокдин куьчяр аваданламишунин кьвалах гьамиша чи фикирда ава. Ик, Загьир Арухован куьче цийи кьерехра тукьлуьр хуьвуна: куьчедин кьвалара кьват хьанвай кьван накьвадинни кьумадин клунтар акъудна, рекейер алахьзавай яд фидайвал куьчедин кьве патайни члутхварар, са шумуд чкадилай чилик куьчедин и патай мукькуь патаз дигидай яд фидай турбаяр кутуна. 4000 метрдин мензилда кьир цана. Гила куьчедал цийи ранг атанва. Рекейер лишанар эцигнава. “Цийи посёлок” микрорайондин Северная куьчеда 800 метр мензилра кьир цун патал такьатар ахьайнава, и кьвалах тухуз гатлуннава ва мукьвара акьалтарни ийида. Рекейер тукьлуьр хуьвуниз ва Лукларик физвай рекей кьир цуниз пул ахьаюн патал чна са шумудра Дагьустан Республикадин Гьукуматдиз, Дагавтодордиз чарар кьхена. Чна умудзава, абуру и месэла мумкинвал хьанмазди гьиле кьада.

Вад мертебедин кьвалерин чиркин ятар авахьдай кьурулуш кьайдада авачир. И месэла гьалун патал консервирдай заводдин кьеней ПМК-дал кьван 300 метрдин канализациядин линия тамандаказ мишна, муьрхуь кьуна, гьалдай акьатнавай турбаярни дегишарна.

Посёлокда гьална кланзавай чехи месэляйрикай сад зирзибилдинди тир. Кьилин куьчера бакар эцигна. Гьар юкьуз Белиж посёлокдай Жалгьандин полигондал кьве машинди зирзибил тухузва. Посёлок михьиз хуьн патал лазим пулдин такьатар агъалийривай ва посёлокдин сергьятра авай идарайривай, карханайривай кьватлун лазим я. Чна лап гьвечи тариф эцигнаватлани, агъалийри ам гуз кланзавач. Посёлокда михьивал ва кьайда хуьн - им виридан буржи я эхир.

Михьивал хуьнин мураддалди посёлокда вахт-вахтунда субботникар тухузва.

Гьахь-гьисабдал депутатри ва активди С. Эмиргамзаеван, райондин Собранидин депутат, сад лагьай школадин директор Имара Заловадин, депутат Амуч Закариеван, гимназиядин директор Нариман Шихмегьамедован ва масабурун рахунрихъ яб акалан.

Абуру санлай администрациядин кьвалахдиз рази жедай кьимет гана, гьална кланзавай месэляяр кьалуруна (больницадин цийи дарамат эцигун, посёлокдин кеферпатаз хьиз, кьиблепатазни фикир гун, субсидияр вахт-вахтунда гун, культураддин ва спортдин дворецар эцигун...) ва райондин руководстводивай абур гьалдай рекейер жагурун талабна.



## Пудкъанни цлувад йисалай

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Гитлеран Германияди Советрин Союздал хабарсуз илигтай ва къуд йисалай гзаф вахтунда давам хъайи мусибатдин дяведи миллионралди инсанрин къисметриз къацъяна, гъич тахъай хътин телефвилер, барбатвилер арадал гъана, миллионралди аялар етимрин жергейра туна. Абурун арада Азербайжандин Кцлар райондин Тлагъиржал хуьруьн агъали НУРАГЪМЕДОВ Шагъзада Керимовични авай.



Советрин Союздал Германиядин къушунри веъейла, хуьруьз дяведикай хабар хъайила, вирибурун хъиз, колхозчи, лежбер Шагъзададин кефиярни чур хъанай. Бес жечни, къвале жегил свас, цуьк хътин руш авай. Пака фронтдиз фидайвал хъайитла, абурун гъал-агъвал гъикъ жедатла? Дяве гъикъван гагъда давам жедатди ятла? Жегил итимдин бейнида маса суалрини агъавалзавай. Амма жавабар авачир. Я абурун жагъурдай вахтни амукънач. Шагъзада хуьряй, райондай фронтдиз феийи гъа сифте дес-тедик акатна. Къейд авун лазим я хъи, Тлагъиржал хуьряй фронтдиз 800 кас къван фена, абурукай са пай Ватан патал женгера телефон хъана.

Карелиядин фронтдиз рекъе тур жегил итим мотострелковий къушунриз акъатна. Кефердин, Ленинграддин ва маса фронтрин къушунрихъ галаз Шагъзадади къуллугъзавай частарини Ленинград галай патлахъ виликди къвезвай фашистрин рекъер агалун, душмандиз жезмай къван гзаф ягъунар къун, зиянар гун лазим тир. Советрин аскерри чилин гъар са чиб, хуьр, шегъер патал, чандилайни гъил къачуна, женг члугъазвай. Са шумуд сеферда къуватар артух тир душмандиз рикелай тефидай ягъунар къазвай, абуруз виликди гъерекатдай мумкинвал гузвачир. Женгер лап къизгъинбур, къве патайни еке телефвилер арадал гъизвайбур тир.

Карелиядин Оленецкий райондин Видлица хуьруьн патарив къиле феийи женг лезги хва патал эхиримжидаз элкъвена. Душманди са къуьнзани килиг тавуна, виликди гъужумзавай. Телефон жезвайбурун чкадал мадни цийи-цийи частар рекъе твазвай. Цавайни фашистрин самолетри бомбаяр веъезвай. Тупарайни язавай, гуллейри вил ахъайдай мажал вугузвачир. Ятлани Советрин аскерри женг давамарзавай, душмандин къуватар тергзавай. Хер хъанвай Шагъзададини яракъ гъилляй веъезвачир. Нубатдин сеферда фашистри бомбаяр веъейла, тлагъиржалвини, окогда авай пуд аскерни накъварик акатна. Къвалезни душмандихъ галаз къиле феийи къизгъин женгера вилеъевилелди вичин буржи тамамарай Нурагъмедов Шагъзада гел галачиз квахъна лугъудай чар хтана...

Ихътин чарарин иесияр хъайибуруз дяведилай гуьгъуьниз багъриар сагъ-саламатдиз хтай бахтарни акуна. Гъавилляй Нурагъмедоврини умуд кваз гъафтеяр, йисар акъудзавай. Жегил несилди Советрин Союздин оборонадин архивдизни чарар хъенай, Шагъзада аскердикай малуматар жагъурун патал, амма гъиле гъатай са затлани хъанач. Умуд атлана, Шагъзададин юлдаш-

ни, руш Балакъизни рагъметдиз фена. Ингъе, садани гуьзлемеш хъийин тийизвайла. Нурагъмедоврин яргъал тир Карелиядай хабар агакъна. Нурагъмедов Шагъзада Керимовичан медальон жагъанва. Муькьвабуру гъатта фикирнай, ихътин зарафатар ийизвайбур вужар ятла лугъуз. Ахпа, хабар гъакъикъиди тирди чир хъайила, са патлахъ шад хъанай, муькьу патлахъай - пашман.

Лугъун лазим я хъи, Шагъзада Нурагъмедован стха Агъакериман хва Нурагъмедан хизанар Махачкъалада яшамеш жезва. Карелиядай абурув хабар гъикъ ва ни агакъарнатла? И суал за Шагъзададиз шул жезвай ва Дербентдин кадетрин корпусда клелзавай Шамил Фармановаз гана.

- Оленецкий райондин гел жагъурзавай дестеди гъар йисуз 1941-1945-йисара женгер къиле феийи чкаяр ахтармишзава, гел галачиз квахъай аскерар жагъурзава, - рахаз эгечна тележегдин аскер, офицер. - Видлица хуьруьн патав Яна Намова твар алай рушаз къилдин окопдай телефон хъайи аскерин кларабар жагъана. Гъаки пуд касдин медальонарни. Абурукай садни зи улубуба тир. И кардикай Петрозаводскдин газетра къхъена. Телеканалрай малуматар гана. Азербайжан Республикадай армиядиз эвернавайди чир хъайила, Петрозаводскда яшамеш жезвай азербайжанвийри Бакудин военкоматдиз, анай Кцлариз ва анайни Тлагъиржал хуьруьз женгер авуна. Хуьруьнвийрини зи буба Гусамеддиназ хабар гана.

2016-йисан 24-июлдиз зун, буба, баде Карелиядиз фена. Ана жагъун хъувунвай мад 80-дав агакъна аскерин кларабар сурара секинарзавай мярекат тешкилнавай. Янади чун Видлица хуьруьз, чи улубубади эхиримжи женг члугур чкадал тухвана. Бубани зун умуми мярекатдал рахана, чна гел жагъурзавайбурун дестедиз, райондин гъакимриз сагърай лагъана. Чав улубубадин каска, тлур, чуклуп, къатл куьруьпер, муьрхъуь къунвай автомат вахкана. Чна Шагъзада бубадин кларабар хкана, Махачкъаладин сурара кучук хъувуна.

Шамила лагъайвал, чехи буба Нурагъмедани (*шикилда*) Ватан хвена. Бакудай армиядиз тухвай буругъчи Берлиндиз къван фена. Ватандин, Баркаллувилин III дережадин орденриз, хейлин медалриз лайихлу хъайи Нурагъмед бубади дяведилай гуьгъуьниз хуьруьн колхозда къвалахна, 1988-йисалай Махачкъалада уьмуьр хутахна.

Шамилазни, кадетрин корпусда клелзавай адан стха Омаразани Ватан хуьдай къегъалар жез кланзава. Къуй абуру еке дережайрив агакърай! Амин!

## Рикелай тефидай баркаллувилин йикъар Хашар гвайбурун дяве

Хийир ЭМИРОВ

Тарихдин вакъийари успатзавайвал, инсандин сифтегъан тайифаяр арадал атайдалай инихъ сада-сад къеве твадай, къуватдалди, женгералди, дявейралди сада-маса муьгъугъардай, чилер къадай, вилайтдин сергъятар гегъеншардай, есирар чпин къвалахра ишлемишдай адетар, къанунар кардик акатна. Урусатдин чилелни гзаф къадарда душманар атана. Агъалийри къуд патлахъай атай чапхунчийрихъ галаз чпин аслу туширвал, азадвал патал женгери члугуна, чилерни хвена. Гъа ихътин жуьредин женг 1111-йисуз къиле фена. Урусринни кипчакрин (половецар) арада.

Половецар. Вужар я абуру?

"Дегъ девиррилай XX асирдин эхирдалди Россиядин тарих" ктабда гъатнавайвал, половецар VI-VII асирра Заволжьедай атана ва абуру Дунайдилай Иртышдал къван экия хъанвай дъуьзен чилер къуна. Абуру агъавалзавай чилелни "Кипчакрин чуьл" твар акъалтна.

Урусри половецар лугъузвай халкъдиз масадбуру кипчакрини, куманарни лугъузва. Абуру туьрк члалан са нугъатдал рахазвай халкъ я. Днепр, Дон вацларин къерехра, Урусрин княжествойрин патарив яшамеш жезвай кипчакар секин халкъ тушир. Къвалин майишатда малар, балкъанар, лапагар, гъатта девейрни хуьзвай, инай-аниз куьч жезвай инсанри ара-ара къунширал гъужумардай, гъиле гъатай вири шейэр тарашдай, иер рушар, сагълам итимар есирда къуна, ахпа базарриз тухвана, маса гудай.

Гъелбетда, ихътин татугай гъалари урус халкъ, князар ажуьгъу ийизвай. Кар ана авай хъи, урус князри датлана чпичпихъ галаз бягъс члугъазвай, гъатта и чуьруькра кипчакарни ишлемишзавай. Сифте яз ихътин хаинвилез къил ягъайди Олег Святославович я. Ада Всеволод Ярославичахъ галаз члугъазвай женгиниз кипчакарни тухвана ва вичин кар туькьурна. Ихътин нагъакъан крар ада мадни тикрарна. Урус князар чеб-чпихъ галаз датлана чуьруькра хъуникай менфят къачуна, кипчакри гагъ са, гагъ маса княжестводал гъужумариз, чпин чапхунчивилин мурдар къилиз акъудзавай. Ихътин зайифвал Владимир Мономахавай эхиз хъанач.

Мономах урус князар сад ийиз алахъна. 1103-йисуз ада урус княжествойрин къилера авайбур ва кешишар къватна, половецрихъ, маса чапхунчийрихъ галазни, вири сад хъана, женг члугуниз эверна. Адалай и кар алахъна.

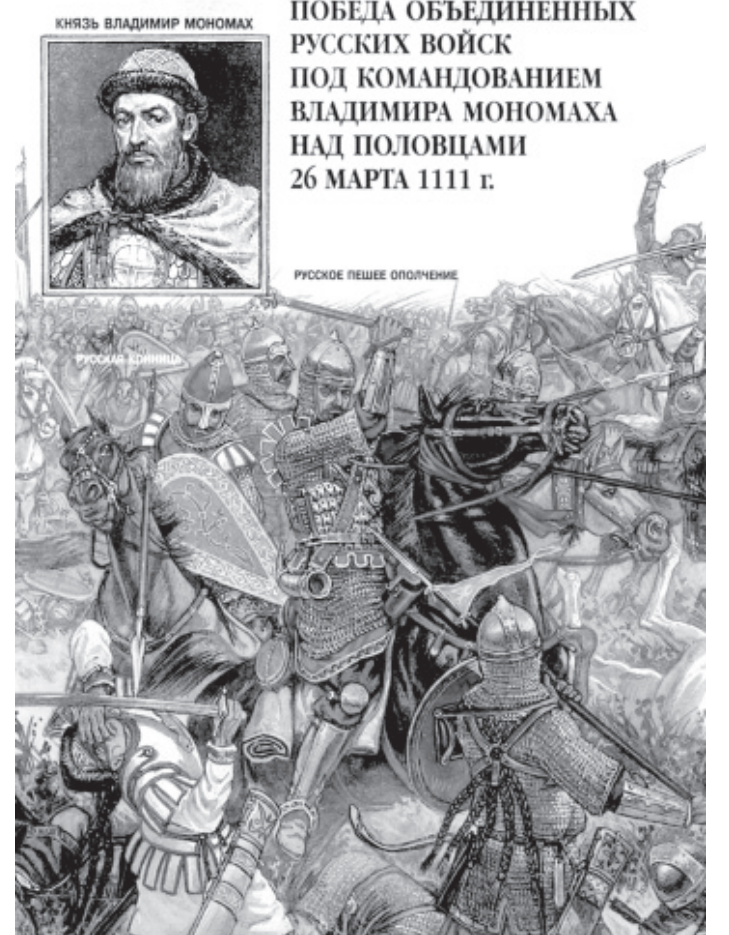
Урусринни кипчакрин арада гъевечи женгер давам жезвай. Чпин вагъши крар авуна хъфизвай кипчакрин зулумрикай ислягъ агъалияр икрагъ хъанвай. 1111-йисан сифте къилерай Владимир Мономаха Урусатдин къиблепад тирвал бинеламиш хъанвай чапхунчи къунширир кар къун кветна. Переяславдин,

Киевдин, Рязандин ва маса княжествойрин къилера авайбурухъ галазни меслят хъана, 30 агъурдав агакъна аскерар къватна. Февралдин вацра абуру кешишарни вилик кваз дяведиз рекъе гъатна.

Тарихда идаз "хашар гвайбурун дяве" лагъай твар ганва. Къейд авун лазим я хъи, хаш гвайбурун дяведик къил кутурди Римдин папа II Урбан я. 1096-йисуз Рагъаклидай патан рыцарри хаш гвайбурун сад лагъай дяве авуна ва фена Иерусалим къачунай. Идалай гуьгъуьниз мусурманриз акси яз хаш гвайбурун са шумуд дяве хъана. Урусатдиз и кардикай Иерусалимдиз фена хтай ва хаш гвайбурун дяведикай кхъей Даниила хабарар хканай. Адакай Мономахан куьмекчини хъанай.

рар акъавазарна хъи, марф, гар кипчакрин чинара акъазвай. Ятлани абуру урусриз басрух гузвай, дирибашвилелди женг члугъазвай. Абуру къадардалдини артух тир эхир. Киевдин полк къеве гъатиз акурла, Мономаха вичин полк хва Ярополкал тапшурмишна, вич куьмекдиз фена. Женгинин юкъваз Мономах ва адан аскерар атана акур киевийрик руьгъ акат хъувуна, катзавайбурни элкъвена хтана ва вилеъевилелди дяведик эхкечна.

Урусрин ихътин гъужумдин хура акъвазиз тахъай кипчакар Дон вацл галай патлахъ катна. Цлуд агъурдалай виниз кипчакар женгинин майдандал аламукъна. Катзавайбурни урусрин яракърин хура гъатзавай, есирвиле къачузвачир. Гзафбуру, яракъ гадриз, чеб къин тавун



Гъавилляй кипчакрал гъужум ийиз феийи урусри кешишар вилик кутуна. Шегъердай экъечдайла, абуру зурба хаш варарин патав акурна: князрилай гатлунна вири аскерри хашуниз темен гана ва кешишди абуру хийир-дуьадалди рекъе туна.

Къушунрин къиле Святополк, Мономах, адан рухваря Вячеслав, Ярополк, Юрий ва гъаки Давыд Святославич акъвазнавай. 27-мартдиз къве терефдинни къушунар Дон вацлун Сальница хилен къваларив сад-садан къаршида акъвазна. Гъа члаварин тарихчидин гафаралди, кипчакрин тум-къил авачир. Абуру урусар элкъуьрна юкъва туна. Мономах, адет тирвал, душманди гъужум авунал вил алаз акъвазна. Ада вичин аскерар гъужумдиз ракъурна. И кар гуьзлемеш тавур кипчакривай чпин балкъанрал алай атлур менфятлудаказ женгиник куьтаз хъанач. Ина акахъай дяве хъана. Са арадилай тлебиатдик дегишвал акатна. Марф, къай, тлурфан. Мономаха вичин аске-

тлаабнай. Кипчакрин зурба къушундикай анжах Шарукан хан къиле авай са гъевечи дестедилай катиз алахъна. Абурукай са пай Гуржистандиз акъатна. Гуржистандин пачагъ IV Давида кипчакар вичиз къуллугъиз къабулна. Абурукай жуьреба-жуьре дявейра, женгера менфят къачузвай.

Гъисабзавайвал, Сальница вацлал урусри кипчакрал лап тежедай хътин гъалибвал къазанмишна. Кипчакрин чилер къаз Святослава авур алахъунрикай гуьгъуьниз (X асир) урусар Рагъэкъечдай патана авай чилерин лап яргъариз садрани акъатайди тушир. Ида Мономахан твар акъудна, адан агалкъунрикай Римдивни кваз хабар агакъна. Кипчакарни урусрин чилерин сергъатривай яргъаз къекъечлуниз мажбур хъана.

Гуьгъуьнин асирра къиле феийи вакъияр ахътинбур хъана хъи, кипчакар чпи къур чилерилай катуниз мажбур хъана, абуру Европадин уьлквейриз, гъатта Египетдизни акъатна.



## Конкурсдиз

Чун ва гележегдин  
несилар патал

Нариман КЪАРИБОВ

**МЕСЭЛА** цийиди, сифте яз къарагъарнавайди туш - инсанрин мецера, алайди, массовый информацийдин такъатра къарагъарнавайди я. Ихтилат тѳебиатдикай, чун элкѳурна кѳунвай аламдикай физва. Михи гъава, яд, химикатар квачир недай-хъвадай затлар чакай гъар сад патал гъар са декъикада герек я. Гъикъи, себебар авазни, авачизни чиркин арзавай гъавади инсандин, чан алай гъар са затлунин уьмуьр куьруь ийизва. Гъакъи тирвилей къе тѳебиат авай разивал ийиз тежедай гъалди дуьньядин вири пипера, вири уьлквейра секинсувал, къалабулух арадал гъанва. Алай ийиз чи уьлкведа экологиядинди яз малумарунини и кардин гъакъиндай мад сеферда шагъидвалзава.

Ажеб хъсан кардик къил кутун хъанвачни чи багъри "Лезги газетдини" и барадай тѳебиат хуьниз талукъарнавай материалрин конкурс малумарна.

Малум тирвал, хуьрерин, иллаки дагъдин чкайра гъава, шегъерив гекъигайла, хейлин михи я, тѳебиатдиз хасаратвалзавай, гъава чиркин арзавай дуьшуьр тѳимил я. Шегъерив гекъигайла, тикрарзава за. Гъикъи, чѳехи промайданар, заводар, хуьтлуьн варцара кардик кваз жедай къазанханаяр авай шегъерра гъалар и жигъетдай ийисалай-суз пис жезва.

Агъалийрин ва жуьреба-жуьре карханайрин къадардал гъалтайла республикада къвед лагъай чкадал алай Дербент шегъерда тѳебиат хуьнин къвалах гъелелиг са акъван пис гъалда авач. Шегъердин администрацияди, са жерге карханайрин коллективри, тѳебиатдал рикъ алай къилдин ксари шегъер къацу авуниз, паркарин, газонрин майданар артухаруниз, гегъеншаруниз фикир гузва.

Гъвечли скверар квачиз, алай вахтунда шегъерда ругуд парк кардик ква. "Дагострой" ОАО-дин, цлар эцигдай блокар гъазурдай комбинатдин, газ квай чехирар акъуддай заводдин ва коньякрин комбинатдин, Лезги театрдин гъятри, къацу зонайри неинки анра зегъмет чѳугвазвайбурун, гъакъи вири шегъерэглийрин риклерни шадарзава. Шегъердин лап чѳехи пай мектебрин ва аялрин бахчайрин гъятарни, къацувилел гъалтайла, тарифуниз лайихлу я. Шегъердин аялринни жаварин яратмишунрин дворецда (ДДЮТ) ва саки вири мектебра тѳебиатдал рикъ алайбурун кружокар, къацу патрулрин отрядар кардик ква. Абуьр тарарихъ, къуьд-гад къацу яз амукъзавай кул-курсихъ, цуькверихъ гелкъезева, шегъердин паркара ва куьчейрин кьерехра цийи къелемар цадайла, Горзеленхоздин коллективдиз куьмекар гузва.

Имам Яралиева вич Дербентдин мэр тирла, и къадим шегъер, къацувилел гъалтайла, Кавказдин лап чешнелу шегъердиз - Кавказдин гевгъердиз элкѳуьруни месэла вилик эцигнай. И барадай хейлин къвалахарни тамамарна - шегъердин саки вири паркара лап фадлай инихъ авай ва куьгъне хъанвай тарар цийибуралди эвезна, и кар патал Кеферпатан Кавказдин, маса республикайраини жуьреба-жуьре сортарин къелемар гъана, са къадарбуьр гъатта вичин харжидалдини маса къачуна. Къанзавайди къадим шегъер къацу авунин серенжмар инлай къулухъни, гъамиша давамарун я.

Эхъ, экология хуьнин, ам къенин ва

гележегдин несилар патал генани къулайди хуьнин барадай Дербент шегъердани къайгъударвал ийизва. Амма и карда кимивилер, татугайвилерни авачиз туш. Абурукай лап къилинди Дербент хътин чѳехи шегъердихъ чиркин ятар михъдай кархана тахъун я. Дуьз лагъайтла, са къадар йисар инлай вилик ахътин чка авайди тир. Амма, иесисувал, къайгъусувал себеб яз анаг акъваз хъана, тадаракар муьрхуьь къуна, чилин винелай фенвай турбаяр атлуз, чуьнуьхайбуьрни кими хъанач. Са шумуд йис я Дербентдин чиркин ятар гъуьлуьз авахъиз. Шегъерда чиркин ятар михъдай кархана къайдадиз хуьнин ва я цийиди эцигунин месэла республикадин гъукуматдин дережадани кваз къарагъарнавайди я, амма гъелелиг арадал атанвай затъ авач.

Шегъерда зирзибил, амукъаяр гъалдай завод эцигдай вахтни фадлай алуькнава. Амукъайрикай эцигунардая материалар ва гъатта миянардай шейэрни гъасилунихъ галаз санал ахътин заводра инсанриз къвалахдин чкаярни арадал гъиз жезвайди фикирда къуна къанда.

Йисалай-суз чѳехи ва агъалийрин къадарни артух жезвай шегъерда михъивал хуьнин, яшайишдин амукъаяр, зирзибил дашмишунин барадайни са бязи кимивилер, гъял тавунвай месэлаяр ава. И кар шегъердин юкъвавай яргъа авай куьчейриз, эхиримжи йисара арадал атанвай хъуси къвалер авай микрорайонриз иллаки талукъ я. Хейлин чкайра зирзибил къватъдай контейнерар, махсус къватияр авач. Нетижда бязи магълейра ихтияр авачир хуьртар арадал къезева - инсанри абуьруз цъай язава, гум, зегъерламишдай затлар къуд патаз чкъизва. Заз чидайвал, и месэла гъялдай мумкинвал чкадин властрихъ авачиз туш. Къанзавайди виринра зирзибил вегъедай махсус контейнерар эцигун ва агъалийрихъ галаз и барадай икърарар кутлунун я.

Чун элкѳурна къунвай тѳебиат михъиз, саламатдиз хуьн чкайрин властрихъ, махсус идарайрихъ глаз санал чалай-инсанрилай, гъар са ватандашдилайни аслу я. Амма, гъайиф, вирида и кар аннамизшавач. Са бязибуьр гъатта къасухдайни тѳебиатдиз зарар гузва, паркара, куьчейрин кьерехра авай тарар хазва, цуьквериз къуьл гузва, шегъерин куьчейриз, паркарин къвалин гъайванар ахъайзава. Дербентдани ихътин тѳегуьн авайдакый "Лезги газетди" садра хъейди я. Амма, ятлани, чѳуру гъал давам жезва. Шегъердин чкада калер хуьзвайбуьру абуьр паркарин ва куьчейриз акатайвал ахъайзава. Шегъердин ГОВД-дин работникри, административный комиссияди серенжмарни къабулзава, тахсиркарар жерме ийизва, ятлани эсер жезвач.

Ингъе, са мисал. И мукъвара вичин кал шегъердин паркарин ва куьчейриз ахъайзавай са дербентви - Мамалиев Мегъамед милициядин работникри къуна. Ада вичихъ авайди тек са кал я ва мад ам куьчейриз ахъайдач лагъана, шел-хвал авуна. Амма чкадал фена ахтармишайла ада вичин гъаятда вад кал хуьзвайди малум хъана.

Чун элкѳурна къунвай тѳебиатдиз, аламдиз зарар гузвайвилини барадай мисалар мадни гъиз жеда. Заз чидайвал, ахътин лазимвал авач. Амма, виридаз малум тир са шартъ рикълел хкида: эгер чна - инсанри тѳебиатдиз къе гуьлле гайитла, пака а гуьлле элкѳвена чакъ галуьк хъийида. Гъикъи, вичиз къаст, хасаратвал авун тѳебиатди чаз багъишдач.

## Туйкѳвей рекъер герек я

Хазран КЪАСУМОВ

Вири рекъер къайдадик квай муниципалитет, заз чиз, бажагъат ава. Иллаки - хуьрерин чкайра. Дагъустан Республикада "Хуьрерин рекъер" тѳвар алай региональный программа гъелелиг гъазурнавач. Амма 2013-йисан 9-октябрдиз Дагъустан Республикадин Гъукуматдин къарардалди "2014-2017-йисара ва 2020-йис алуькдалди хуьрерин территорияр дурумлудакъаз вилик тухун" тѳвар алаз Дагъустан Республикадин государстводин программа къабулнай. Адан бинедаллаз хуьрерин чкайра рекъер тухун ва цийиьк туйкѳуьр хуьвун лазим я. И программад субсидиярни чара ийизва.

Сулейман-Стальский райондин депутатрин Собранидин къарардалди 2013-йисан 26-декабрдиз "2014-2020-йисара Дагъустан Республикадин Сулейман-Стальский райондин хуьрерин территорияр дурумлудакъаз вилик тухун" Программа тѳестикъарнай. Ана райондин хуьрерин социальный объекттар авай гъал ачухарнава, гъакъи тухун лазим тир серенжмар къалурнава.

Гъелбетда, рехъ галачиз хуьруьн чкада гъаф къвалахар тамамариз жедач. И месэладал гъалтайла район гуьгъуьна авайбуьрук акатзавач. Санлай къачурла, райондин мулкун хуьрерин арайра авай муниципальный метлебдин рекъери 207,4 километр, хуьрерин къенепатан рекъери 608, 4 километр тешкилзава.

Эхиримжи вахтара хуьрерин территориярал инвестициярин майданар кардик акатзава, хуьруьн майишатдин карханаяр тешкилзава, анра багълар, уьзюьмуьлар кутазва, теплицайрин майишатар, малдарвилини фермар эцигзава. Инвесторри тешкилна, гъам инсанриз къвалахдай алава чкаяр ганвай, гъам

райондин бюджетдиз къазанжияр гъизвай карханаяр, майишатар тѳимил авач. Гъелбетда, анриз физ-хкведай рекъерни хъсан гъалда аваз хъана къанда.

Чун винидихъ рахай "2014-2017-йисара ва 2020-йис алуькдалди хуьрерин территорияр дурумлудакъаз вилик тухун" РД-дин государстводинный программдик "Паласа" ООО-дин инвестициярин майдандал (Вини Стлалрин хуьруьн мулкар) фидай 5 километрдин ва "Элепюн" участокдиз физвай (Къулан Стлалрин хуьруьн мулкар) 3 километрдин автомобилрин рекъер кутун патал РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министерстводиз чарар рекъе тунва. Законри истемизшавайвал, инвесторрихъ ва хуьрерин килерихъ галаз меслят хъанва.



Рикълел хкин, винидихъ тѳвар къунвай "Паласа" ООО-да инвестор 2016-йисуз вичин сметадин къимет саки 400 миллион манат тир 250 гектарда фад бегъердал къведай багълар кутунин зурба проект килиз акъудунив эгечна: ана 35 гектарда и жуьредин багълар кутуна. Ихътин багълар кутунин къвалахар давамни жеда. Къулай рехъ аниз (гъахътин маса чкайризни) чарасуз герек я.

Умудлу я, вичикай чун рахазвай государстводин программади хъсан нетижда гуда ва хуьрерин чкайра туйкѳвей рекъер жеда.

## Жемьятди аферин лугъузва



ЧИ КОРР.

Заз вичикай, мадни дуьз лугъун хъайитла, вичи авур баркаллу къвалахдикай кхъиз къанзавай Мегъамедвели Гъажикъулиев 1957-йисуз Етим Эминан ватан тир Ялцугърин хуьре дидедиз хъана. Ада 1975-йисуз Эминхуьруьн юкъван школа лап хъсан къиметар аваз акъалтарна.

1980-йисалай Мегъамедвели Гъажикъулиев вичин хизанни галаз Избербаш шегъерда яшамиз жезва. Ам мукъвал-мукъвал вичин багърийрал къил чѳугваз Эминхуьруьз хквезва, жемьятдин къайгъуйрик экечзава.

И йикъара Мегъамедвели зал хуьре лезги халкъдин рикъ алай шаиррикай сад тир Етим

Эминан гуьмбетдин патав гвай чкаяр михъунин, аваданламишунин къвалахар тухуз гъалтна. Адахъ вичин хизанни галай, куьмекдиз хуьруьнвиарни экъечнавай.

- Заз, Россияда Экологиядин йис тухунин сергъятра аваз муниципальный райондин Къил Нариман Абдулмуталибован къарардин бинедаллаз, районда аваданламишунин, михъвилер авунин ва къелемар цунин варз малумарнавайдакый хабар хъана, - лагъана Мегъамедвели Сийидкъулиевича. - Районда гъиле къунвай баркаллу кардивай завай кьерехда акъвазиз хъанач. За, хизанни галаз атана, Етим Эминан гуьмбетдин патарив гвай чкаяр аваданламишун, гележегдани анихъ гелкъуьн жуван хивез къачунава.

Мегъамедвелиди и юкъуз вичин хизанни галаз гуьмбетдин патарив гвай чкаяр михъна, анаг элкѳурна къевирнавай ракуьн жуьгъундиз шир яна, а мулкунал жуьреба-жуьре цуькверин 70 кул-кус цана. Адахъ ана мадни гъаф къелемар цадай, инсанар ацукъдай куьсрияр эцигдай фикирни ава.

- Мегъамедвели Сийидкъулиевича авунвайди баркалла къведай къвалах я, - лагъана чаз Эминхуьруьн къил Бейдулагъ Къарибова. - Хуьруьн жемьятди къегъал ва мерд хциз аферин лугъузва.

## Туристар патал цийи маршрут

Нариман КЪАРИБОВ

Къадим Дербентда туризм гегъеншаруниз, и барадай авай вири мумкинвилер ишлемешуниз шегъердин руководстводи эхиримжи йисара къетлен фикир гузва. Шегъердин музей девлетлу хъезева, тарихдин ва искусстводин ивирихъ гелкъуьнин кар хъсан хъанва.

Шегъерда туриствилини цийи маршруттарни кардик кутуниз къетлен фикир гузва. Абурукай сад "Нарын-къеле" цитаделдилай гатлунна Жалгъан дагъдин чинайтлуз фенвай "Дагбары" (Дагъдин цал) я. Дербентдин туриствилини центрадин директор Полад Наметулаеван гафаралди, туристар яхдиз фидай и мар-

шрутдин яргъивал саки 11 километрдиз барабар я. Туриствилини цийи маршрут чпиз килигна къани ва яргъалди рикълел аламукъдай чкайралди, тарихдин ва тѳебиатдин ивириалди итижлу я. Шегъердин тарихдин документрай чир жезвайвал, Персиядиз походдин вахтунда I Петр гъа и чкадай, - яни "Дагбары" тирвал, фенай. А чѳавуз адаз "Кавказдин Зурба цал" лугъузвай. Дегаманайрин цлан са бязи чкаяр гилани ачухдиз къатлуз жезва.

Маршрутдик акатзавай "Петрдин тамун къапал", "Урус булаг" магъара, къаравулрин ругуд лагъай форт (анга лап хъсандиз ама), чайдин марваррин тѳул ва хейлин маса чкаярни сиягъатчияр ва туристар патал яргъалди рикълел аламукъдайбуьр я.





# Яран суварин шадвилер



## Москва

### ЧИ КОРР.

18-мартдиз къадим тарих авай Яран сувар Москвада Останкинодин концертрин "Королевский" залда къейдна. Ам "Москвдин лезгияр" РНКА-ди ФЛНКА-дин такътарин кумекдалди тешкилна.

КватI хъанвайбур Москвадин милли политкадин ва регионрин арада алакьа хуьнин Департаментдин регьбер Виталий Сучкова тебрикна. Гьар йисуз ихьтин сувар тешкилунай ада ФЛНКА-диз сагьрай лагана ва Яран сувар Москвадин суварин официальный реестрдик кутунвайди къейдна.

Дагъустандин патай РФ-дин Президентдин патав гвай гьамишлагъ векил Изумруд Муьгьудинова гатфарин сувар мубаракдайлай къулхъ РД-дин Кылин патай тебрикдин чарни келна. Ада дагъустанвиар патал ва суварин важибувилкай ва адет яз ам къейдзавай тегьердикай куьруь суьгьбетна.

Ватангьлияр ФЛНКА-дин исполкомдин председатель Гьуьсен Шагпазова, "Мослезги" НКА-дин советдин председатель Мадрудин Мегамед-Эминова ва масабур тебрикна, абур суварин къетIенвилерал акъвазна.

Ахпа алай аямдин лезги эстрададин гьетер тир Алияди, Н.Рагьмановади, Диляради, М.Аликперова, "Дагъустан" дестеди, Аноради, С.Алагьярова, Р.Пирвердиева, Archi-M-ди, Самиради, К.Мамедовади ва масабур зурба концерт гана.

## Санкт-Петербург

### Низамидин КЪАИНБЕГОВ

Чи ублкъедин кеферпатан меркезда 22-мартдиз Яран сувариз талукъ яз дагъустанвиарин иштираквални аваз чехи мярекатар кыле фена. Гатфар алуькунин, тебиятдал чан хтунин сувар петербургвиариз мубаракун патал мярекатдиз губернатор Георгий Полтавченкони атанвай. Ада къейд авурвал, ЮНЕСКО-дин теклифдалди международный дережадин и сувар дуньядин медениятдин ирсинин сиягьдик кутунва.

- И сувар - им чи шегьерда гьар жуьре динрин ва миллетрин векилар дуствилелди яшамш хьунин, Петербурдин девлетлу меденият къалурунин лишан я.

Гуьгьунлай Г.Полтавченко вице-губернатор Александр Говорунов, милли медениятдин автономийрин регьберихъ галаз санал Навруз ва Яран сувар къейдзавай халкъарин медениятдиз, яшайшдиз талукъ выставкайриз килигна. "Ачухнавай гьил" лишандик кваз тешкилнавай выставкада чи ватангьли художникар тир Арсен Кьардашова, Рассо Мегаметова, Октай Алирзаева, Шихшабег Кьадиева, Саида Мусаевади ва масабур чпин шикилар эцигнавай. Мярекат чехи концертдалди давам хьана.

## Покачи

### ЧИ КОРР.

Гзаф миллетар гуьрметлудаказ яшамш жезвай Покачи шегьерда Ханты-Мансийский автономный округдин "Лезгияр" тешкилатдин къуватралди чи халкъдин къа-

дим Яран сувар гурлудаказ къейдна. Шегьердин са кафедра, суварин вири лишанар эцигна, милли парталрин, музалатрин выставка тешкилнавай. КватI хъанвайбур мярекатдин тамада, "Лезгияр" тешкилатдин регьбер Жалауддин Абдуразакова тебрикна, халкъарин дуствилкай, ислягъ уьмуьрдикай суьгьбетна. Ада лезгийрин и суварик урусар, татарар, башкирар ва маса халкъар мугьман хъанвайди къейдна. Мярекатда Когалымдай, Сургутдай, Лангепасдай, Мегиондай, Нижневартовскдай, Федоровскоедай атанвай ватандашарни авай.

Бубайрин ватандивай яргъа яшамш жезвай дагъвиар "Дорстройсервис" ООО-дин участкадин начальник Фагьрудин Мирзаметова, муркладин "Кристалл" дворецдин къуллугъчи Сурия Рзахановади, аскер-интернационалист, Афгъандин дяведин иштиракчи Фейрудин Гьайвазова, Покачидин мискидин виликан имам Саади Омарова ва масабур тебрикна. Ж.Абдуразакова сувар тешкилиз кумек гайибуруз чухсагьулдин чарар гана. Мярекат "Кавказ" ансамблди гурлу авуна.

## Махачкъала

Республикадин меркезда Яран сувариз талукъ яз урусин драмтеатрдин залда чехи концерт хьана. Зал сиве-сивди ацанвай. Тамашачийрин гуьгьуьлар хкажун патал сегьнедилай "Штул" дестеди, "Восток" ансамблди, къуьлердайбурун "Молодость гор" ансамблди, лезги ва Дагъустандин эстрададин нурлу гьетери манияр лагана, къуьлерна. РД-дин халкъдин артистр Н.Шагьбазован регьбервилек кваз Дагъустандин халкъдин музалатрин ансамблди чпин устадвал къалурна.

## Дербент

Къадим шегьердин СтIал Сулейманан тварунихъ галай ял ядай багьда Яран сувариз талукъ чехи концерт кыле фена. Ана халкъдин музалатрин "Дербент" ансамблди, шегьерда кардик квай театрин векилри, манидарри иштиракна.

Шегьердин администрациядин культурадин, спортдин, жегьилрин крарай политикадин ва туризмдин управленидин начальник Арсен Арухова къейдайвал, Яран сувариз ихьтин концерттар тешкилун къадим шегьерда адетдиз элкьвенва.

## Белиж

### Къагьриман ИБРАГЪИМОВ

18-мартдиз поселоқдин Г. Лезгинцеван тварунихъ галай школадин гьаятда Яран сувариз талукъарнавай мярекат кыле фена.

Шадвилерик школада келзавай аялри, муаллимри, аялрин диде-бубайри, машгур манидар Нажмудин Нежведилова ва микрорайондин жемьатди иштиракна.

Школадин педагог-тешкилатчи Эльвира Мегамедовади тешкилна кыле тухвай мярекат вирибурун рикел аламукьдайди хьана.

"Яран сувар" манидин ван килеллаз, межлис Яран цIай куькьуьруналди, школадин директор Къ.Ибрагьимова ачухна.

Суфрайрал лезги халкъдин милли хуьрекар - аш, хъчадин афарарни пичекар, рангар янавай какаяр, керецар, яр-емиш, ширинлухар ва масаняметар алай. Аялри и мя-

рекатда лезги халкъдин адетрикай, Яран сувар кыле тухунин къайдайрикай авур маналу суьгьбетри, гатфарин сувариз талукъ яз келай ширири, къалурай гьечли сегьнейри, лагъай манийри ва тамамарай куьлери кватI хъанвайбурук гьевес кутуна.

Мярекат Яран цIаярилай хкадруналди акьалтIна.

## Къасумхуьр

### Хазран КЪАСУМОВ

21-март. Райондин И.Гь.Тагьирован тварунихъ галай Россиядин халкъарин адетдин культурадин Центрадин вилик квай, гуьрчегдиз безетмишнавай гьаят инсанрив ацанва. Махлукъат чи халкъдин рикI алай Яран сувар къейд авун патал кватI хъанвайла, анал райондин кыл Нариман Абдулмуталибов, райондин администрациядин жавабдар къуллугъчи атана акъатна, абур агъалийри еке гуьрметдивди къаршиламишна.

Сифте гаф рахун патал микрофондихъ райондин кыл Нариман Абдулмуталибоваз теклифна.

- Яран сувар - им чи халкъдин къадимлувилин, чи милливилин, гатфар алуькун лишанламишзавай сувар я. Яран сувар чи халкъдин къисметда къетIен чка къазва, - лагана ада.

Яран ранг - ярувал, суварин къетIенвал - цIай куькьуьрун я. Нариман Абдулмуталибова, райондин Общественный палатадин председатель Алимет Мейланова, харада тунвай кIарасрик цIай кутуна.

Кьулан СтIалрин юкъван школада кардик квай аялрин куьлердайбурун дестеди зиринг куьлна ва РД-дин лайихлу артист Омар Меликова "Яран сувар", райондин Г.Гьасанован тварунихъ галай музшколадин аялрин хорди "Майдин сегьер хупI гуьзел я" манияр тамарна.

Райондин спортдин, туризмдин ва жегьилрин крадин рекъай комитетдин председатель Надыр Эфендиева спортдин милли жуьрейрай кыле тухвай акъажуна сифтегьан чкаяр кьур командайривни кылдин спортсменрив пулдин премияр ва къиметлу пижешар вахкана. Яран суварин акъажунрин кылин призиз - чан алай гьезер - путар хкажунай гьалибвал къачур Эдик Агьмедов лайихлу хьана.

## Ахцегь

### Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

21-мартдиз райондин Культурадин кIвалин залда чи халкъдин къадим сувариз талукъ гурлу межлис кыле фена.

Райондин кыл Осман Абдулкеримов суварин къетIенвилерал, метлебдал акъвазна, районгьилийриз гатфарин сувар тебрикна ва виридалайни хъсан куьнуьчи, нехирбан, доряка лагъай тварар къачун патал кыле тухвай конкурсра гьалиб хьайибурув гуьрметдин грамотаяр вахкана.

Нубатдин тебрикар авур Ахцегьрин СГ-дин кавха Низам Эфендиева виридалайни хъсан ва михи кIвал, гьаят, багь патал конкурсра гьалиб хьайибурувни шабагарни пижешар вахкана.

Хуьруьн майишатдин управленидин начальник Арген Гьажиева

вичи регьбервал гузвай хиле авай агалкъунрикай доклад авуна ва талукъ конкурсрин гьалибчияр къейдна.

Райондин Культурадин кIвалин къуллугъчи Яран суварин лишанар тир тIач, гитI, иситIа, калар гьазурнавай ва хъсан концерт гана. И юкъуз спортдин милли жуьрейрай акъажунар кыле феи майдандал ифиз суварин лишан тир ялавар хьувунвай.

## Къурагъ

### ЧИ КОРР.

21-мартдиз райондин Спортдин дворецда волейболдай акъажунар кыле фена. Спортдин ва жегьилрин крадин рекъай отделдин начальник Рамиз Рамазанова спортсменриз ва тамашачийриз Яран сувар мубаракна. Къейд ийин хьи, районда спортдин милли жуьрейрайни акъажунар тешкилнавай. Гьалибчияр тайин хьайидалай куьлукъ райондин кыл З.Азизова абуров пулдин ва рикел аламукьдай маса пижешар, грамотаярни медалар вахкана. Акъажунрин сергьятра аваз аладаши пагьливан, азаддиз кьуршахар кьунай пуд сеферда Дагъустандин кIвенкIвечи, СКФО-дин ва международный де-

Суварин концерт культурадин отделдин векилар тир Виолетта Рамазановади ва Насир Селимова кыле тухвана. Чпин нумраяр гваз кьунши Докъузпара райондай ва Дербент шегьердайни мугьманар атанвай. С.Саидовади, Б.Эскендерова, С.Нажафовади, Н.Саидалиевади, Р.Хидирнебиевади, Д.Къазиева ва масабур лагъай манияр тамашачийри гурлу капар ягьуналди къабулна. Симин пагьливанри чпин алакьунар къалурна, суварин ялавар хьувуна, маса майданрал спортдин акъажунарни кыле фена. Суварин мярекатрик лезгийрин милли тIуьнар дадмишдай мумкинвални авай.

## Докъузпара

20-мартдиз Докъузпара райондин къадим Мискискарин хуьре Яран суварин мярекат РД-дин культурадин лайихлу работник, "Мискискар" СДК-дин директор Бренбег Абдуллаева ачухна ва кылени тухвана. Ада агъалийриз вичин ва райондин кыл Керимхан Абасован, райсобранидин депутатрин патай сувар мубаракна. Агъалийрихъ элкьвена сувариз талукъ келимар Мискискарин хуьруьн кыл Ш.Магьарамова, Докъузпара райондин кылин заместитель С.Исмаилова, хуьруьн агьсакалрини лагана.



ЦIай, чимивал, экуьвал, цIийивал - Яран суварин лишанар

режада авай акъажунрин гьалибчи Рамазан Шабановин чи къаршиламишна. Нянихъ суварин иштиракчияр районцентрадин кылин майдандал ачухнавай милли тIуьнар алай столрихъ кватI хьхьана.

Агъалийриз сувар райондин кыл Замир Азизова, ветеранрин ва агьсакалрин райсоветдин председатель Фагьрудин Мирзоева ва маса идарайрин, тешкилатрин регьберри мубаракна.

Райондин Культурадин кIвалин ва Россиядин халкъарин адетдин культурадин центрадин векилри хъсан концертни гана.

## Мегаарамдхуьр

Яран суварин йикъан пакамалай Мегаарамдхуьре Россиядин халкъарин адетдин культурадин центрадин вилик халкъдин артистри манияр лугъузвай. Суварин шадвилерик райондин кыл Фарид Агьмедов, Культурадин кIвалин къуллугъчи, идарайрин векилар атана акъатна. Ф.Агьмедова суварин метлебувилкай, бубайрин ирсиниз гуьрмет авуникай суьгьбетна.

- Им вичин дувулар гьеле кхьинар авачир девирриз физвай къадим суварикай я. И сувар себеб яз чав кье къадим адетар, тIуьнар агакънава, абур чи культурадин ирсиниз элкьвенва... - вирибуруз къадим сувар мубарак авуналди къейдна райондин кыли.

Райондин культурадин управленидин къуллугъчи манияр лагана, куьлерна. И юкъуз хуьре спортдин милли жуьрейрай акъажунарни тешкилнавай.

Суварин эхирдай райондин спортдин, жегьилрин крадай политикадин ва туризмдин отделдин начальник А.Агъаширинова виридаз сувар мубаракдайлай куьлукъ тафаватлу, акъажуна гьалиб хьайибурув пулдин премиярни грамотаяр вахкана.

\* \* \*

Яран сувар чи халкъдин рикI алай къадим суварикай сад я. Милливилин гьиссералди кыле фенва и сувар лезгияр яшамш жезвай гьар са шегьерда, гьар са районда, хуьре, магьледа. Яран сувар къейд авуналди халкъди са низ ятIани зиян гузвай, маса динар инкарзавай дуьшуьш авач къван. Я цIузни икрамзавач. Эхъ, сувар арадал атай сифте кылерай, са гьи ятIани асирра, девирра икрам авуна жеди. Амма кье цIай, рагъ, гатфар - ибуру экуьвиллин, чимивиллин, къулайвиллин, девлетдин, ислягьвиллин, саламатвиллин лишанриз элкьвенва. Гьавилляй михьи цава - экуь рагъ, къула-цIай, гьар йисуз берекатрин цил куьтазвай гатфарни Яран хъсан йикъар хьун патал чна, Ислам диндал алайбуру, Аллагьдивай тIалабун, адаз икрамун герек я. Яран сувар мубаракрай, ватангьлияр!



# Чуру азардикай гьикI хуьда?

Надият ВЕЛИЕВА

Статистикадин делилралди, алай девирда азардин арада дишегьлийрин хурарин рақди 1-чка къазва. Россиядин гьар 10 лагьай дишегьлидиз и уьзурди азаб гузва. Иллаки жегьил дишегьлияр гзаф азарлу жезва.

Себеб вуч я? Азар акат тавун патал гьихтин серенжемар къабулун лазим я? - и ва маса суалар за Каспийск шегьердин медицинадин "Эрам" центрадин духтур-маммолог Наида Султановна ШЕБЕТЕЕВАДИН вилик эцигна.



**КУЪРУЪ КЪЕЙД.**

**ШЕБЕТЕЕВА Наида Султановна 1961-йисуз Рутула дидедиз хьана. Школа куьтягьайдалай гуьгьуьниз Дагьустандин мединститутдин лечебный факультетдик экечIна, 1986-йисуз анаг акьалтIарна.**

**1988-йисалай 1992-йисалди Рутула духтур-терапевт, ахпа Каспийск шегьерда духтур-дерматовенеролог, гуьгьуьнлай медосмотрдин кабинетдин заведующийвиле Квалахна.**

**2010-йисуз Махачкъала шегьерда "Целитель", "Здоровье" медцентрайра духтур-маммолог яз зегьмет чIугуна. 2012-йисалай инихь Каспийскда "Эрам" центрада духтур-маммолог я.**

тамин "Д" тIимил хьун, аялар гзаф чIурун, беден куьк хьун, ерисуз яд ишлемишун - ибур хурарин рак арадал атунид себебар я.

Ихьтин хаталувилерин себебар алудунихь, рақдин профилактика тухунихь, вахтунда дуьз диагноз эцигна, сагьарунин серенжемар къабулунихь еке метлеб ава. Эхиримжи йисара рақдин азар жегьил рушаризни жезва. Гьавилияй абуру датIана чпин хурарал гуьзчивал тухун лазим я.

■ **Азар акатунин хаталувилекай хуьн патал дишегьлийриз гьихьтин меслятар гуз жеда?**

- Сифтени-сифте винидихь къалурнавай себебар тежедайвал авун лазим я. Эгер хурара са гьихьтин ятIани дегишвилер гьисс авуртIа, гьакI са дегишвални гьисс тавуртIани, вахт-вахтунда УЗИ ва я маммография авуна кIанда. Вахтунда дуьз диагноз эцигна, сагьарунин серенжемар къабулайтIа, хурарни, уьмуьрни сагьлам яз амуькда.

■ **Уьзурдин сифте лишанар гьикI чир жеда?**

- 60 процентдилай виниз дишегьлийриз чпин хурарин рак азар квайди чир жедач. ГьикI лагьайтIа, сифте килерай азарди вичикай хабар гузвач. Дақлун чкIайла, ахпа тIал гьиссзава. Азардин сифте лишанар чир хьун вахт-вахтунда жува-жуваз хуруйрин гьал ахтармишунилай аслу я. Эгер дишегьлидиз вичин хурара тIал-квал квачир са гьихьтин ятIани дақлун кваз акуртIа, вахтунда духтурдин патав фена, хурар ахтармишна кIанда. Дуьз диагноз эцигиз ва азардин вилик пад къаз анжах пешекардивай же-

да. Гьайиф хьи, чи дишегьлияр тIалди вичикай хабар гайила, ахпа духтурдин патав фида. Амма кар неинки пешекардин патав геж финал ала. Гзаф вахтара абур, медицинадикай эсиллагь хабар авачир, гьатта диагнозни чин тийизвай жерягьрин патав физва. Им, гьелбетда, еке ягьалмишвал я.

■ **Маммологияда диагностикадин гьихьтин жуьреяр ишлемишзава.**

- Месела, тупларалди килигунилай гьейри УЗИ-дин, маммографиядин, магнитно-резонансный томографиядин ва жуьреба-жуьре маса жуьрейралди ахтармишзава.

■ **Маммография ийидайла, язавай нурар дишегьли патал хаталу яни?**

- Абурун хаталу ва хатасуз къадар аваиди туш. Кар маммографиядин хаталувилел алач. И жуьредин ахтармишуну дишегьлидин сагьламвиле хийир гзаф гузвани, тахьайтIа, - зиян, гьам фикирда къуна кIанда. Маммография авуниқди, хурарин чуру азар акатнавани, авачни лишанар сифте килерай, яни фадамаз чир жезва эхир. Фадамаз чирна, къайгьу вахтунда чIугун хьсан тушни бес!

Маммография себеб яз рак азардик рекезивайбурун къадар 25 процентдин тIимил жезва. ГьикI лагьайтIа, сифтедай малум тахьанвай дақлун маммографияди дуьздал акьудзава. Гьа са вахтунда маммографияди рак азар арадал атунилай рақдик рекезивайбурун къутармиш хьун хейлин артухарзава.

Лугьун лазим я хьи, 40 йисал къведалди яшарин дишегьлияр патал маммография са акьван хийирлу туш. ГьикI лагьайтIа, радиацияди рак азар арадал атунид хаталувал артухарзава ва диагностикадин дуьм-дуьзвални агьуз вегьезва. И кар себеб яз жегьил дишегьлияр патал маммография авунихь метлеб жезвач. Маммография анжах 40-50 йиса ва адалай виниз яшара авай дишегьлияр патал хийирлу я.

■ **Хурар, маммография тавуна, УЗИ аппаратдалди ахтармишайтIа жезвачни?**

- Духтурри жегьил дишегьлийриз сифтени-сифте УЗИ-далди ахтармишун тайинарзава, ада дақлун хейлин фад винел акьудзава.

■ **Гзаф вахтара духтурри дишегьлийриз мастопатиядин диагноз эцигзава. И азардикай вуч лугьуз жеда? Мастопатия рак азардиз элкъуьн мумкин яни?**

- Мастопатиядин азарар са шумуд жуьре ава. Месела, узловая, диффузная, фиброзно-кистозная ва гзаф масабур.

Бязи вахтара хурарин квай узелар худун патал операция ийидайла, рак азар аваиди дуьздал акьатзава. Им кылдин са чкадик кваз хьуниз талукь я. Диффузная мастопатия - хурара обменный процессар къайдадикай хкатайла арадал къвезва. И азарар диагноз чизвай духтурри дарманралди сагьарзава. Эгер вахтунда пешекардин патав фена, серенжемар къабулайтIа, а азарар са акьван хаталу туш.

■ **Маналу суьгьбет авунай чухсагьул. Хаталу азарар, къуй са дишегьлидикни акат тавурай!**

## Йикъан месэлайрай Михьивал ва къайда таъминарин

(Интервью)



И мукьвара чи газетдин штатдик квачир корреспондент Р.ЭМИНОВ райадминистрациядин къвалав гвай административный комиссиядин жавабдар секретарь М.КЪ.ТАРХАНОВАХЪ галаз гуьруьшмиш хьана. Абурун арада суьгьбет киле фена.

■ **Маруф Къазиевич административный комиссиядин везифаяр гьихьтинбуря?**

- Эгер са касди жемьятди ишлемишзавай рекейкай ихтиярсуздаказ вичин хийирдиз чил къуртIа ва я а чкадал са дарамат эцигайтIа, рекеь яд туртIа, ам къенятсузвилелди ишлемишайтIа, зирзибил акатай чкадал гадариз хьайитIа, чарабурун салариз ва багьлариз малар ягьиз, зиянар гузватIа... ам чавай, шаксуз, суддин къарарни авачиз, жерме ийиз жеда.

Винидихь къейднавай хьтин ва маса крарин патахьай шикаятар атайла, чи комиссиядин членар РОВД-дин участковыйни депутат галаз чкайрал физва. Депутатди акт ва участковыйни протокол къейдалай гуьгьуьниз абур административный комиссиядал ракъурзава. Къайдаяр чIурзавайбурун нубатдин заседанидиз теклифна, чна талукь тир къарар акьудзава.

■ **Зирзибил ихтиярсуздаказ какадай чкайрал гадарзавай инсанар авачиз туш. Ихьтин крариз талукь яз куьне вуч лугьуда?**

- Чна райондин хуьрера мукьвал-мукьвал рейдер тухузва. Абурун нетижайри къалурзавайвал, анра санитариядин къайдайрал бес къадар амалзавач. Зирзибил гадарзавай чкайрилай абур вахт-вахтунда тухузвач. Са бязи хуьрера зирзибил кIватIдай чкаяр эсиллагь тайинарнавач. Гьавилияй агьалийри абур хевлет чкайрал, кIамариз, къерез вегиьналди, еке саймазвиле рехь ачухзава.

Чи бязи карчи инсанрини зирзибил, контейнериз вегиьн тавуна, какадай чкайрал гадарзава. Ихьтин чIуру гьалар Ахцегь-Рутул шегьердин къерехра, райцентрал алай ЦРБ-дин, 1 ва 2-нумрайрин АСОШ-рин, "Юный космонавт" аялрин бахчадин, "сельсовет Ахтынский" СП-дин патарив гвай чкайра гзаф дуьшуьш жезва. Чна тухузвай гьар йикъан кIвалах себеб яз, 2016-йисан эхиримжи кварталда гьам райцентрада ва гьамни чи хуьрера и жигьетдай гьалар хьсан патахь дегиш хьанва.

■ **Мукьвара куьне мад гьихьтин кIвалахар киле тухвана?**

- Са къадар вахт идалай вилик чна "сельсовет Ахтынский" СП-дин руководстводихь галаз санал В.Эмирован тIварунихь галай куьнедин кылдин участокда мукьквер гегиьншар хьувуна. Дуьшуьшдикай менфят къачуналди, муьгь гегиьншарун патал вичин чиликай са къадар чка вугунай райцентрадин агьали Р.Абдулгашумоваз, гьакI и мураддалди пулдин такьатар чара авур Ш.Агьаеваз рикIин сидкьидай чухсагьул лугьуз кIанзава. Са къадар вахт идалай вилик чна Г.Агьмедован тIварунихь галай куьнеда яшамиз жезвай агьалияр хьвадай целди таъминаруниз куьмекна.

Чна кылдин фикир профилактикадин ва гьавурдик кутунин кIвалахдиз гузва. Амма и жуьредин чи гьерекатрин гьавурда гьат тийизвай агьалияр ва хуьрерин килерни ава. Чи комиссиядин асул везифа районда яшайишдин, дуланажагьдин хиле къайда тун патал чалишмиш хьун я. Гьавилияй, дуьшуьшдикай менфят къачуналди, аз инсанрин рикIел и жуьредин крар кхиз кIанзава: гьар сада жув яшамиз жезвай чка михьиз хуьн, булахдин яд къенятлувилелди ишлемишин, рекеьрин къерехра ихтиярсуздаказ эцигунар тавун, эцигунардай материалар гьайила, абур, энгел тавуна, анрилай хутахин.



# Махачкьаладин 10-нумрадин юкьван школадин 80 йис Чирвилерин макан: накь, къе ва пака

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

1936-йисуз Дагьларин уьлкведин образованидин хиле лишанлу вакъиа хъана: меркез-да шегьердин 10-нумрадин юкьван школада вичин раklarар ачухна. А вахтунда чирвилерин маканди Пионерин квалихъ галаз са гъаятда, гъевчи дараматда чка кьунвай. Ана 4 класс ачухнавай. Шартлар са акъван кьулай-бур туширтлани, ина директор **М.С. МАТАЕВ** кыле аваз кватл хъайи муаллимрин кьетлен коллектив дагъвийрин аялриз чирвилер гуниг кардив - пак буржидив - рикл гваз эгечлуни са кьурьух вахтунда хъсан нетижаяр къазанмишдай мумкинвал гана. Гъа ик, школадин тарих башламиш хъана...

Кыле директор Мария Никитина аваз 1962-йисуз Тимирязеван кьучеда школадин цийи дараматди вичин раklarар ачухна. Анлай инихъ еке дегшвилер кыле фенатлани, виниз тир дережадин муаллимикай кьитвал ина хъанач. Школадин яргал йисарин тарихдай аквазвайвал, ина директорвиле кваллахай саки вири ксар акъалтзавай несилдиз чирвилер ва тербия гуниг кваллахдин ери хъсанарунин кьайгьуда хъана. 2000-йисалай кьенин йикъалди школадиз чи ватандаш Рамиз Сердерова регьбервал гузва. Ам вирибуруз хъсан тешкилатчи, ватанперсвилин руьгь квай, мергьяматлу инсан яз чида. Тариф авун туш, алатнавай йисара Рамиз Сердерова члугунвай зегьметдин нетижаяр яз школадихъ да-



**АЛАВА КЪЕЙД.**  
**Рамиз СЕРДЕРОВ** 1961-йисуз Туьркменистан ССР-дин меркез Ашхабад шегьерда дидедиз хъана. 1970-йисуз хизан Махачкьаладиз куьч хъана. 1978-йисуз Р.Сердерова Дагьстандин меркездин В.И.Ленинан тварунихъ галай 1-нумрадин юкьван школа гимназиядин медалдало акъалтларна. Гъа и йисуз ДГУ-дин тарихдин факультетдиз гъахъна, 1983-йисуз анаг агалкьунралди куьтягъна. Вуз акъалтларай жегьил вичин хайи школада Кваллах акъаззава. Вичин пешедай, тарихдин ва обществоведенидин тарсарин муаллим яз, тамам 10 йисуз ина зегьмет члугуна. Советрин Союз чклайла, ада вичин кьуватар цийи пешедай - карчивилел машгьул хъунай - ахтармишун кьетина. Ик, Рамиз Мирзегьасанович, тарихдин илимрин кандидатвилин твар кьачун патал соискатель яз, ДАССР-дин Министррин Советдин патав гайи менеджсерар гъазурдай школадиз гъахъна. Анаг агалкьунралди акъалтларна, адаз гъа и школада Кваллах акъаззувун теклифзава. Са йис алатайла Р.Сердерова "Рамзес" твар алаз (исятда "Рамзес" ООО) хусеи кархана ачухзава. 1994-йисалай Рамиз Мирзегьасанович меркездин 46-нумрадин юкьван школада аялриз чирвилер гуз эгечина. 2000-йисуз А.П. Гьайдаран тварунихъ галай школадин директорвиле везифаяр адан хиве туна. Ик, вири санлай 34 йисан муаллимвиле тежриба авай Р.Сердерова вичин хиве авай везифаяр намуслудаказ, агалкьунралди кьилиз акъудзава. Идан гъакьиндай ада аялринни абурун диде - бубайрин, муаллимрин коллективдин патай къазанмишнавай еке гъурметди шагьидвалзава.

**Рамиз Сердеров РФ-дин умуми образованидин гъурметлу работник, РД-дин образованидин Отличник, высший категориядин муаллим, цлугралди илимдин Кваллахрин автор, лектор-международник, политолог, менеджер я. Вичин уьмуьрдин юлдаидихъ - Махачкьаладин 3-нумрадин юкьван школада ингилс члалан тарсарин муаллим яз зегьмет члугазвай Рита Абдулгъаевнадихъ галаз санал ада пуд велед хъсан тербия гана члехи авунва. Ада члехи бубадин везифаярни кьилиз акъудзава.**

Россиядин Президент В.Путинан Грантриз лайихлу хъана.

- Школада тежрибалу муаллимри, чпин тварар еке гьарфунилай кьиниз лайихлу тир ксари зегьмет члугуна ва члугвазва. Абурун жергедай яз Нелли Пужалинадин, Ума Муьгьудиновадин, Валентина Абакумовадин, Къумсият Биярслановадин, Мирали Бабаеван, Патимат Итуевадин, Айшат Мегьамедовадин, Светлана Моисеевадин ва гзаф масабурун тварар кьаз жеда. Абурун чпин хиве авай везифаяр виниз тир дережада кьилиз акъудзава. Муал-

лунрин рекьяй хъиз, спортдин рекьяйни виниз тир агалкьунар къазанмишзава. Кылди кьачуртла, баскетболдай, грекнини римлуьрин жуьреда кьуршахар кьунай, кьезил атлетикадай, боксдай, художественный гимнастикадай ина секцияри бегьерлудаказ кваллахзава. Идалайни гъейри, школада куьлуь хтарикай шейэр хурунин, хореографиядин, шахматрин клубар кардик ква. Аялри шегьердин ва республикадин конкурсрани олимпиададайра чпин гьунарар кьалурзава, кивенквечи чкаяр кьазва. Эхиримжи 3 йисуз шко-

лай виниз аялри школа кьизилдин ва гимназиядин медалар кьачуналди акъалтларна. Эхиримжи йисара анаг акъалтларай саки 99 % жегьилар вузрик акатуни педколлективдин пешекарвилеи гъакьиндай шагьидвалзава.

- Чаз са вахтара школадин дережа дегшардай, ам гимназиядиз ва я лицейдиз элкъурдай мумкинвални хъанай, амма, тарихчи яз, за и кардик хев кутунач. Заз чирвилерин маканда кьилин фикир адан дережадал ваъ, дерин чирвилер гунал желб авун хъсан яз акуна. Гьугьунлай чаз чир хъайивал, чна дуьз кар авуна. Чи школада чирвилер гуниг ери, гьаларни, бязи лицейри гекьгайла, писбур туш. Меркездин 60 школадикай чун сифтегъан хъсан 20-дан жергеда ава. Муаллимрин ашкьингевесингье чун бинеламиш жезвай кьуват. Кеспидал гъа ик рикл хъун себеп яз муаллимри пуд сменада кваллахзава, - агалкьунрин сирер ачухзава Р.Сердерова.

Школа акъалтларай хейлин ксарикай машгьур аллимар, общественный деятелар, муаллимар, духтурар, инженерар, эцигунардай бур... хъанва. Абурун жергедай тир Елена Беспаловадал (Москвдин меццентрадин кардиологиядин отделенидин заведующий, медицинадин илимрин кандидат), Геннадий Донцовал (космический техника еримлу авунин хилляй 4 сеферда Госпремиядин лауреат), Шалуни Матаевал (РД-дин культурадин лайихлу деятель), Валентина Ковальдал (Махачкьаладин Кировский райондин образованидин управленидин начальник), Зайнал Салаутдиновал (РД-дин физический культурадин ва спортдин рекьяй министрдин сад лагъай заместитель), Салимат Закарьяевадал (Махачкьаладин администрациядин крар идара ийизвайди), Мегьамедгьасан Абушеввал (азадказ кьуршахар кьунай Олимпиададин чемпион) школада гъахьлудаказ дамахзава. И сиягь яргалди давамариж жеда. Коллективди кваллахзава, гъавилляй мад ва мад цийи тварарни алава хъезва. Чун умудлу я, школадихъ кьенлай кьулухъни экуь gelejeg жеда, нубатдин юбилейрни ана клелзавай аялрихъ зурба агалкьунар аваз, цийи дараматда кьаршиламишда.



Школа машгьурзавай пагьливанар ва директор

магдай ва чешне кьачудай крар тлмил авач. Кылди кьачуртла, директор яз кваллахзавай саки вири йисара ада вичин хусеи такъатрихъ гьар йисуз ремонтар кыле тухвана, школа элкъурна парудалди клевнава, гъаятда кьир цана, видеогьузчивал кардик кутуна, директорвиле везифайриг эгечлай сифтегъан 5 йисуз ада школада кьаравулвалзавай ксариз вичин жибиндай пул гана... И сиягь мадни давамариж жеда.

Рамиз Мирзегьасанович кыле авай школа кьенин юкьуз меркезда хъсанбурун жергеда ава. "Вири месэляяр кадрийри гьалзавайди я" келима и школадин педколлективдиз талуьк язни лугьуз жеда. Муаллимрин саки са пай кьилин категория авай бур, 4 касни илимрин кандидатар я. Коллективдай 4 кас: Рамиз Сердеров, Галина Кравцова, Замира Бабаева, Ифриз Гьусейнова (абуркай 3 чи миллетдин векилар я)

лимрикай гзафбурун зегьмет гъурметдин тварар гуналди кьейднава, - суьгьбетзава директорди. - Кьенин юкьуз чи школада 1600 аялди, пуд сменада чирвилер кьачузва. Сад лагъай классдин партайрихъ алай клелунрин йисуз 200-дав агакьна аялар ацукьна. Чкаяр бес тежезвайилляй, кьве классдикай спортзал ва учительский туькуьрна. 2017-йисалай, чна умудзава, школадин тарихдин цийи чин ачух жеда. Чун 2012-2017-йисара школайра 3 сменада тарсар гуниг гьал арадай акъудуниз талуькарнавай федеральный программдик акатнава. Цийи проектдик алай аямдин вири истеммишунриз жаваб гузвай кьве корпус, кьве спортзал, конференц-зал, майишатдин крар патал герек чкаяр ква. Им чи школадин юбилейди лап вижевай пишкеш жеда, - разивилелди кьейдна Р.Сердерова.

Малум хъайивал, аялри клел-

## Музыкадин устадрин гъурметдай

КОНЦЕРТ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтеда Махачкьалада, Г.Гьасанован тварунихъ галай музучилищедин дараматда Дагьларин уьлкведин машгьур композиторар тир: ДАССР-дин халкьдин артист, РСФСР-дин искусствойрин лайихлу деятель, музыковед, критик, халкьдин фольклор кватлунал машгьул хъайи Сейфулагь КЕРИМОВАН (алатай йисуз адан 95 йисан юбилей кьейдна) ва РФ-дин



Сейфулагь Керимов

искуствойрин лайихлу деятель, СССР-дин композиторин Союздин член, государстводин ва республикадин хейлин премийрин лауреат Мегьамед Гьусейинован (ала-



Мегьамед Гьусейинов

тай йисуз 75 йис тамам хъана) юбилейриз бахшна РД-дин халкьдин алатрин гьосоркестрди (регьбер - РД-дин искусствойрин лайихлу деятель Навруз Шагьбазов) абурун музыкадин эсерин бинедаллаз гъазурнавай концертдин программа кьалурна. Мярекатда музыкальный школада чирвилер кьачузвай аялри, абурун диде-бубайри, муаллимри ва мугьманри иштиракна.

Дагьларин уьлкведа музыка вилик тухуник Сейфулагь Керимова ва Мегьамед Гьусейинова (и кар давамари хъийизва) еке пай кутуна. Сейфулагь Керимова Дагьстандин халкьарин шаиррин члалариз ва кьувлерин "Лезгинка" ансамбль патал 200-далай виниз муьзакидин эсерар теснифна.

Концерт башламишдалди вилик рахай Дагьстандин композиторин Союздин председател, композитор Рамазан Фаталиева Дагьстандин халкьдин алатрин гьосоркестрдин тарихдикай куьрелди суьгьбетна. 2018-йисуз 80 йисан юбилей кьейдай и коллективдихъ мадни еке агалкьунар хъана кланивилин келимаяр лагъана, ам, дугьриданни, чи республикадин гъакьикьни дамах тирди кьейдна. Дагьстандин композиторин Союзди композиториз артух фикир гунай гьосоркестрдиз чухсагьул малумарзавайдини лагъана. Алай вахтунда твар кьунвай коллективда пешекар кадрияр бес жезвачлани, абурун хейлин конкурсра иштиракиз чалишмишвалзавайдални фикир желбна.



Виридуьньядин театрдин йикъаз талукъ яз

## “Дагъустандай тир Гомер”

“Дуьньядин культурадин цава гъич садрани туьхуьн тийидай гъетери нур гузва. Абурукай сад Дагъустандин кылеелни куькьенва. Адан твар СтIал Сулейман я. СтIал Сулейманан тварцIи гъи халкъдин хъайитлани хазина безетмишда...”

М. Н. ЦАГАРАЕВ

Эминат ЗАИРБЕГОВА,  
Лезгийрин госмуздрамтеатрдин  
литературадинни драмадин паюунин  
заведующий

М.Цагараеван царарай аквазвайвал, Дагъустандин ва гъаки чи чехи уьлкведин вири миллетрин векилри лезги Гомеран шииратдин гъуьндурвиллиз, юкь агъузана, икрамзава. Дагъустанви Гомера вичин ялавлу шиирра халкъдин къизгъин нефес, риклин гъиссер ва къисметдин тIурфанни рагъ къватнава. СтIал Сулейман Дагъустандин шиират вири дуьньядиз машгур авур сад лагъай шаир я.



Шаирдин “чан алай къамат”

“Ада хъиз, Дагъустан ни хъажнаватIа лагъ?” - гъейранвалнай Расул Гъамзатова.

Амма алай девирда чехи шаир Сулейманан багъа къаматдал хъен вегъена. Алчах, виждансуз ксарин шаз, Яран суварин йифиз, шаирдин къвалитиз-музейдиз цIай яна. Вири кана - шиирар авай ктабар, Москвадиз фидайла шаирдал алаз хъайи парталар, улакъ...

На музейдиз вуч лагъана яна цIай?  
Хажалатар гана хуьр-убадиз.  
ГъикI атана музейдал ви гъил къацIай?  
Эцигиз гуж ганайни ви бубадиз.

Гъа ихътин туьгметдин царарилай башламиш жезва “Дагъустандай тир Гомер” тIвар алай музыкадинни поэзиядин композиция. Адан автор РФ-дин писателрин Союздин член, Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник Саидгасанов я.

Алатай йисан ноябрдин вацра Махачкъала шегъерда “Дагъустандин тIвар хъажайбур” фестиваль-конкурс кыле фена. Адан мурад-метлеб гъар са миллетдин векилри къадим Дагъустандин тIвар виниз хъажай тегъер къалурун тир. СтIал Сулейман чаз азадвал, гъахъ-адалат, халкъдин мягъкем дуствал патал женг чIугур шаир яз чиде. Лезги театрдални СтIал Сулейманан тIвар ала. Гъавилай, чи театрдин сегънедал Сулейманакан ва адан яратмишунрикай цIийи са тамаша эцигун фикиррик фадлай квай. Сулейманан уьмуьрдин рехъ, адан эсерар, бажарагъдин, камалдин, инсанвилдин дережа лап хъсандиз чизвай ва Сулейма-

нан фондунин регъбер тир Сажидин Саидгасановал талукъ пьеса кхъин тапшурмишна. “Дугъриданни, Сажидин муаллимди “Дагъустандай тир Гомер” пьесада СтIал Сулейманан уьмуьрдин эхиримжи йикъарикай гъейран жедай жуьреда кхъенва”, - лугъузва театрдин кылин режиссер, Дагъустандин халкъдин артист Мирзебег Мирзебегова.

“Дагъустандай тир Гомер” пьесада агъвалатар 1937-йисуз кыле физва. А вахтунда уьлкведа, гъаки Дагъустанда авай чIуру галар акваз, Сулейманан гъуьгъуьл чIур хъанвай, адак къалабулух акатнавай. Вич чехи дережайрив агакънавайтлани, адан рикле гъамиша Дагъустан авай. Шаирди вичи-вичик веревирдер ийиз, четиндиз феи уьмуьрдин гъар са легъзе рикIел хъизвай. Сифте вичин хайи диде Шейрихан, хва Мусайиб, гъуьгъуьнайни тахай диде Гевгъер ва санал гъаф йисара гъурбатда хъайи хуьруьнви Мирзешериф вилерикай карагна. Сулейманан вичин хва Мусайиббахъ галаз суьгъбетзава. Дагъустан мягъкем, къудратлу ма-кан тирди мад тестикъарзава. Са шумуд йисуз ватандивай яргъа хъанатлани, Сулейманан Дагъустандилай хъсан ватан акунач. Гъамзат ЦIадасадилахъ, Абу-Талиб Гъафуровахъ, Абдулла Мегъамедовахъ ва Эффенди Къапиевахъ галаз хъайилани, ада лагъанай: “За я жуван сагъвал, я къуватар гъайиф татана, зи амай уьмуьрдани зи бахтавар Дагъустандиз къуллугъда”. Сулейман вичи хиве къур гаф кылииз акъудунал гъаф шад яз фикиррик ква. Амма ада вичин уьмуьрда виридалайни зурба кар, Вирисоюздин писателрин съезддин делегат яз, Москвадиз фена, Кремлдай Дагъустандиз салам гуз хъун яз гъисазава.

Сулейманан къетIен, зурба бажарагъ акур, вичихъ галаз санал съезддин президиумда ацукъай, урусин чехи писатель Максим Горькийди лагъанай: “Ашукъ СтIал Сулейманан, заз чизва, са заз ваъ, амайбурузни лап гъейран ийидай гъайбатлу эсер авуна. А къел-кхъин тийижир, амма камаллу къуьзуь касди, президиумда ацукъна, вичин шиирар туькьуриз, гъикI кушкун ийизвайтIа, заз акунай. Ахпа ада, ХХ асирдин Гомера, абур инсан гъейран жедай тегъерда гуьзелдиз къелнай. Сулейман хътин, поэзиядин жавагъирар яратмишдай, бажарагъ авай инсанар куьне хуьх!”

Лезги театрдин коллективдиз Сулейман гъаф истеклу ва багъа я. Гъар майдин вацра Лезги театри Дагъустандин халкъдин шаир, чехи камалгъли СтIал Сулейманан шииратдин югъ чехи межлис хъиз къейдзава. Шаирдин “чан алай къамат”, вичиз къетIен бажарагъ авай, Россиядин лайихлу артист Гъабибов Абдуллагъа лап еке устадвилелди яратмишзава. Алатай йисуз Дагъустандилай гъейри, актёр Гъабибов Сулейманан суьретда аваз Москвада, Азербайжанда, Франциядани машгур хъана. Абдуллагъ Гъабибова яратмишнавай Сулейманан къаматдиз тамашачийри еке къимет гана. Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман Абдулмуталибова актёрдиз и агалкъунрай чунгуьр багъишна. “Дагъустандай тир Гомер” тамашада режиссер Мирзебег Мирзебегова СтIал Сулейманан уьмуьрдин рехъ ва адан шиират къетIендаказ къалурунава.

Чи жаванар

## Сифтегъан гъалибвал



Хийир ЭМИРОВ

Россиядин Игит, Чечен Республикадин виликан Президент Агъмад-гъажи Къадырован призар патал Чечняда жуьреба-жуьре конкурсар кыле тухузва. Алай йисан 16-мартдиз Грозныйда Кеферпатан Кавказдин Федеральный округдин “Аялрин къелем” тIвар алай, Агъмад-гъажи Къадырован призар патал тешкилнавай V конкурсдин нетижар къазвай зурба мярекат кыле фена. Ана Чечен Республикадин кыл Рамзан Къадырова, ЧР-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель А.Магъамадова, ЧР-дин милли политикадин, печатдин ва алакъадин рекъай министр Ж.Умарова, хейлин министерствойрин, ведомствойрин руководителри, депутаты, диндин, общественный, жегъилрин организациийрин, прессадин векилри иштиракна.

Конкурсдиз Кеферпатан Кавказдин Федеральный округдин вири регионрин 5-11-класра ва училищеяра, колледжра, техникумра къелзавайбуру яратмишунин къвалахар рекъе тунвай. Абуру ихътин номинацийрай къвалахар гъазурнавай: “Жаван журналист”, “Аялрин пресса”, “Грозный шегъердикай рассказ”, “Чехидаз гуьрмет авун”, “Пешекарар”.

Конкурсдин макъсад акъалтзавай несилдин къелунрал рикI хъун, журналиствилдин

кеспидиз итиж авун, яратмишунин ва тешкиллувилдин бажарагъдиз рехъ ачухун, жаван несилдик таяр-туьшерихъ галаз хуш рафтарвал авунин ерияр кутун тир.

Яратмишунин конкурсдин жюридин членри 300-далай виниз къвалахар ахтармишна ва абурукай лап хъсан къад къвалах (сочиненияр, рассказар, макъалаяр, шиирар...) хъяна. Разивалдай кар ам я хъи, конкурсдиз яратмишунин къвалахар ракъурайбурук Мегъарамдхуьруьн райондин Хъартас-Къазмайрин юкъван школадин 11-класса къелзавай Мегъамедханов Самур Исламовични квай. Ада “Чехидаз гуьрмет авун” номинациядиз талукъ яз сочинение кхъенвай. Жюриди Самуран къвалахдиз еке къимет гана ва ам гъалибчийрин жергедик акатна.

ЧР-дин кыл Р.Къадырова вири, иллаки конкурсдин гъалибчийар, иштиракчийар тебрикна, абурухъ къелунра, зегъметда мадни еке агалкъунар, гъалибвилер хъун алхишна.

Лезги хва Самурав приз, диплом ЧР-дин милли политикадин, печатдин ва алакъадин рекъай министр Жамбулат Умарова (*шикилда Самур эрчи патта*) вахкана. Конкурсдин иштиракчийриз Чечен Республикадин искусстводин устадри, эстрададин гъетери еке концертни гана. Буба Ислама, диде, школадин урус чIалан ва литературадин муаллим Эсли Гъажимурадовнади хчин сифтегъан гъалибвилел дамахвава.

## Берекатлу дередин векил

Хазран КЪАСУМОВ

Культработник, музыкант, манидар, гъевескар артист, шаир, хуьруьн мухбир, халкъдин медицинадин пешекар, общественник... Ваъ, ваъ, гуьрметлу къелзавайди, чун инал гъаф инсанрикай рахазвач. Винидихъ къунвай вири тIварар са касдиз - КIварчагърин хуьррай тир Зейнуллагъ Наврузоваз талукъ я.

И йикъара Къасумхуьрел Зейнуллагъ Наврузован 65 йис тамам хъунин ва адан “КIанда зи рикIиз” шииррин сад лагъай къватIал презентация авунин мярекат кыле фена. Анап З.Наврузован уьмуьрдин ва яратмишунрин рекъикай лезги писателрин Союздин райондин отделенидин председатель, шаир А.Камилова гегъенш рахунар авуна. Ада къейд авурвал, З.Наврузов 1952-йисуз Хив райондин Заза хуьре дидедиз хъана. Ада юкъван школа, Дагъустандин культпросветучилище, гъуьгъуьнлай заочникаказ Краснодардин культурадин институт акъалтIарна, КIварчагърин Культурадин къвале художественный руководитель яз къвалахна. 1975-йисалай инихъ ам культурадин и макандин директор я. Идалайни гъейри, Зейнуллагъа районда ва адалай къеце тухузвай культурадин гъаф мярекатра иштиракзава. З.Наврузов жегъилрин насыгъатчи, райондин ва республикадин газетрин штатдик квачир корреспондент, “Куьредин ярар” культурадин макандин член, КIварчагърин юкъван школадин диде-бубайрин комитетдин председатель я.



- Зейнуллагъ заз мукъувай ва хъсандиз чиз 30 йисалай виниз я, - лагъана райондин агъсакъалрин Советдин председатель Фахрудин гъажи Османова. - Адаз тIеблатди са шумуд патахъай пай ганва. КIварчагърин хуьруьн агъсакъалрин Советдин председатель яз ада хуьр-къвал, жемят патал еке къвалах тухузва. Чна КIварчагъ дередин къегъал хъиз хайи югъ ва сифте ктаб акъатун рикIин сидкъидай мубаракзава.

Зейнуллагъ Наврузов райондин агъсакъалрин Советдин патай Гуьрметдин грамотадизни лайихлу хъана (*шикилда*).

Шадвилдин мярекатдуьл юбилярдиз тебрикар шаир Сажидина, “Куьредин ярар” культурадин центрадин председатель А. Агъмедпашаева, Курхуьруьн 2-нумрадин юкъван школадин муаллим, РФ-дин журналистрин Союздин член Р.Набиева, зегъметдин ветеран З.Гъажимирзова, и царарин авторди ва маса юлдаши авуна, Зейнуллагъ Наврузован цийи ктабикай, ана гъатнавай литературадин эсеррикайни абуру чпин фикирар лагъана.



1-апрель - хъуьруьнрин югь



Дарман хъыз герек я

Дуьньядин халкъари ихътин югь гьикI хъана хъянавайди ятIа, парабурувай лугьуз жседач. Амма хъуьруьн инсандин сагъ-ламвал хуьниз лап герек тирди гзаф ариффаррин кхьинри субутзава.

Са бязи уьлквейра неинки ихътин югь кьейдзава, гьатта хъуьруьнрин махсус квалер тешиклинава. Хъуьруьнрин куьмекдалди инсандин рикIелай хейлин чIуру сирер, суалар алудзава, дерт - заланвал кьезиларзава.

Хизанда са чIуру карди вирибурун кефи чIурунавайла бицекан шад хъуьруьнрини рахунри вири бархунар алуддайди гьар садаз чида.

Литературада сатирадинни юмордин эсерихъни кьетIен метлеб авайди илимди субутнава.

Сагълам хъуьруьн галачиз сагълам уьмуьрни фикирдиз гьиз жседач. Сатирик Жамидинан эсерихъ - юмордихъ ва сатирадихъ вири девирра игътияж амуькда.

Ингье са мисал:

Минетарна лап кIевелай  
Алиди аз ачухна сир:  
"Гьич садазни лугьумир гьа,  
Тек са вун я хъанвайди чир".  
"Гьич садазни лугьумир гьа,



Тек са вун я хъанвайди чир", -  
Лугьуз ада вичи са къуз  
Кьве виш касдиз ачухна сир...

Гьа и тежерда ариффар СтIал Сулейманан, халкъдин шаир Хуьруьз Тагыран, хейлин маса авторрин сатирадинни юмордин, яни хъуьруьнрин эсеррикай лугьуз жседа.

Шаир Майрудинан и мукъара чапдай акъатнавай "Камалат" кьил ганвай шишрин кIунчIуна ("Самур" жсурналдин 2016-йисан 6-нумра) ихътин эсерарни гьалтун дуьшуьшдин кар туши: Свас гьана - гада квахъна, руш гана - лам къачуна.

\* \* \*

Пул тагайла, сада вичин бубадиз:

"Вун вак хъурай!" - лугьуз, чинал экъуьгьна.

Бубадини жваб гана гададиз:

"Зун вак ятIа, вун, ваклан хва, цIуьрнуьгь я..."

Чи патара квасаяр галачир пагъливанар жседач. Пагъливанар галачир квасаяр ацIанва.

Ингье кьез чи кьенни аямдин шаирдин хъуьруьнрин камалдив ацIанвай цIарар. Абуру ва я абуру ухшарбур инлай къулухъни кьеземай несилрин векилрини арадал хкида. ГьикI хьи, винидихъ лагъанвайвал, хъуьруьн инсандиз дарман хъыз герек я. И чинни чна хъуьруьнрин йикъахъ галаз алакьалу яз гьазурнава.

Яру кIекрен аш

Фельетон



Мерд АЛИ

Яргъи йифди Ярагьмедахъ галаз санал яру чехирдиз банд ачухай Ярмамед пакам кьилляй, кьил яру ястухдал эцигайвалди, ахвариз фена.

Яран мугьман я лагъана, ада Ярагьмедни вичин кIвале тунвай. Кьилдин чкада мес вегьена, яргъи хъухъ яру яргъандик, атун-види, рекъе хтун-зиди, лагъана, ам динжарна, вич гьамишан чкадал хтана.

Гьа ксайвалди Ярмамедаз ахвар аквада: районда чIехи собрание кьиле физва. Иниз лап вини дережайрин мугьманарни атанва. Вирида райондин тарифарзава. Иллаки Ярмамедакай кефирар куькардай келимаяр гзаф лугьуззава:

"Ада вичин харжйиралди верчерин ферма хуьзва. ЦIийи жинсер арадал гьизва. Чи базар какайралди, якIалди, туькдалди ацIурзава. Яру кIекрен йисуз мадни цIийи крар хиве къунва. Яру кIекер гзаф туьретмишда, карчийриз маса гудалда... И жинсер хъсан кикIидайбур хъуниз килигна, абуру кьачуз кIандайбурни гзаф авалда... Им карчивал вилик тухунин са хел тушни?! КIекерин кукIунар..."

Гьа и "кукIунрал" атайвалди, Ярмамедаз ахварай вичин яру кIек аквада. Ам, верчерин арада кьилел яру бубухар аламачиз ивиламиш хъана, лувар вегьена, кIвачерин кьармахарни кьуьруь хъана, са аюхдиз элкьвенва. Верчер адал хъуьрезва...

И кар таклан хъайи Ярмамед, ягъайди хъиз, ахварикай кватна. - Яь, - кьил къазва Ярмамеда. - Им вуч ахвар я аз акурди? За сенфиз Ярагьмедахъ галаз гьикъван хъванай? Ахпа вуч авунай?.. За а яра ягъ тавурди, рехъ яргъал я лагъана, кIваллизни рахкурначир... Къала кван, ам гьикI аватIа килигин!.. Фена мугьмандин кIваллиз - Ярагьмед,

накъ хъфейди хъиз, хъфенвай. Яргъандиз яргъалди килигна, Ярмамед хъфена вич ксай кIваллиз. Яру хъхъана мад месел, мад хиялри тухвана.

РикIел гьакъикъатдани вичи районда иштиракай са мярекат хтана. Идаз райондин чIехида лагъанвай: - Ярмамед, вуна яру верчер, кIекер пара хуьзва. Гаф авач ваз, чан хва! ГьакI кIвалаха! Вун хътин зегьметчийри - карчийри абадзавайди я чи районар, мулкар. Анжах, вуна налугърикай кьил къакъудзавай хътинди я. Артух яргъал вегьин тавуна, гьабурни це. Ярумчухвал герек туш. Яру кIекер зирекбур, туьнтбур жеда лагъана аз ван хъана, амма гьелелиг жуван гьаятда акур затI авач. Жечни а жинсинин сир чазни чирайтIа? Верчерив какаярни гзаф хаз тада лугьуззава?..

Вирини вири хъана, и утанмаздиз завай вуч кIанзавайди ятIа? Ахварани им зи бягьсина ава хьи?! Гайиди я эхир залумдин хциз, адан кьве замдиз, абурулай алатна, райондин прокурордиз, полициядин начаникдиз, судьядиз, налугърин чIехидаз... Верчер зи гьар сувариз физвайди я абурун суфрайрал... Цицибар чIехи жедалди са пай гьабуроз акъатзавайди я. Гила мад?..

Я гьа! Чун хътин ЛПХ-ярни КФХ-яр тахъанайтIа, ибуру вучдайтIа? Зи, ви гьаятра авай къушар гьисабзава. Зи, ви кали гайи некIедин гьисаб къазва... Зи суьруь вичиндай къазва... Вун зи чIурал, зи мулкунал ала, гьакъи це, харжар вахце лугьуззава.

Идаз чIехи чкайрай тарифрин чарарни кьезва, грантарни гузва... Суьгьуьрчи я залумдин хва! Ида вирибур ицитIзавай хътинди я. Вичин лутувилералдини, гьиллейралди - филлейралдини, мецен кьиллавалди... ТахъайтIа гьар йисуз идан тарифар?.. Идаз орденар - медалар?..

Верчер хуьзвайди - зун... Какаяр гузвайди, туькни цIакул...

Акьваз!.. Валлагь, гьинавачIтIани зи верчерай вай акъуднава.

Яру кIек, яру бубухар, яру иви, яру цIакулар, яру тергьер... Ибуру санал ахварай акун?..

Къудгунна кьарагъна Ярмамед яргъи хъанвай яргъандилай, къецел физ. Ракаларал ам кайвани Ярханума акъвазарна:

- Ярмамед! Сенфиз верчерихъ галаз демекдиз хъиягъай Яру кIек амач! Я ивидин, я цIакулдин гелни авач! ГьинавачIтIани ам яра ягъ тавур ви дуст, йифди яру чехирдиз "яра ачухай" Ярагьмеда чуьнуьхна. Мадиниз йифиз атайди, я инай хъфейди хъанач. Вун ксайвалди, яргъи юрк хътин ам и кIвалляй экъечина, са хейлин вахтунда чи яргъи цурын вилик квай тахтаяр янавай куьсруьдални ацукьна. За яб ганачир...

- Жеч, я руш! Ярагьмеда - Яру кIек? Жедай кар туш!..

- ТуштIа жув килиг, аматIа Яру кIек! Яран йифди яра ягъай Ярагьмеда ам тухваначIтIа, аз вуч хъайитIани ийиди...

- Акъваз, я паб, акъваз! Акъван туьнт жемир. Яраз туьнт хъайиди вири йисди туьнт жедайди я. Ярагьмедахъ галаз зун рахада. Гьа кьеняни рахада...

...Няни. Ярмамед акур Ярагьмеда: - Ажеб хъана яр - лаз аламаз вун иниз акъатайди. Къе кьве стхадинел яру кIекрен як алай яру нехуьн чIахарин аш дадмишда. Яру чехирни, белки, жагьин...

- Яру кIек?! - буш хъана яхун кIвачер Ярмамедан. - Я руфуна яру газарри ярж къурди! КIек тухвана-чиртIа жедачирни?..

- Яр я, дуст кас, яр! Яру як неь, вири рикIелай фида ви... КIек за ваь, зи кьеневайда - яру чехирди гьиз туна. Яру чехир види тир...

Шагъабудин ШАБАТОВ



Уьмуьрдин легъзеяр

Фендигар паб

- За, чан вах, - лугьузва къуншидин папаз муькуьда, - зи итим гьар камуна алцуарзавайди я.

- ГьикI? Вучиз? - мягътел хъана къуншидин паб.

- ГьакI, ада аз, машIанаг, кIалубсуз лугьуз, тикъетар язавай. Зани жув адаз кьериз-цIаруз, масандиз къалуриз, адаз аквадайвал, чара итимрихъ галаз рахаз хъана. Мадни за ам, флан итим зал элкьезва, флан кас аз килигзавай, кIвалахдилай хкведайла таниш тушир са итимди вил акъалнай лугьуз, алцуарзава. Амни, я кьинтур вах, зун вичин гуьзчивиликай хкуд тийиз алахъзава, зал кард хъиз элкьезва. Туьнт кьилих сакIа дегиш хъана хьи!..

Хъсан девир

- За, жибинда пул аваз, буржар къазвайди я, - лагъаналдай сада галай юлдашдиз.

- Вучиз?

- Зи кьил кIеве жедайвал.

- ГьикI?

- Бурж алайбуру дуьаяр ийида: "Я Аллагь, чи буржар аламаз, адаз аз затIни тахурай..."

- Ихътин девир гьич хъайиди туш. Хъсандиз нез-хъваз, алукIиз кеф чIугвадай, - хълагъналдай муькуьда.

Са хипен уьмуьр къванни амайтIа

Са сеферда дишегълийрикай ихтилат кватайла, Цналрин хуьре авай чи чIехи бубади ихътин суьгьбет авунай: "Чи хуьре са яшлу итим авай. Адан уьмуьр чубан яз, кIубан яз фейиди тир. Яшарни 80-далай алатнавай. Чна, жегилри, адавай вуна ваз са къари вучиз хкизвач лагъайла, ада жаваб гана: "Кьез, балаяр, гила зун къари жагьин тийиз, ийир-тийир хъанвайди хъиз жемир. Эгер са хипен уьмуьр къванни амай чIал чир хъанайтIа, за 18 йиса авай руш хкидай..."

Бала ширин я...

Гадади вичин бицек къужахда къуна тIумбулар язавай. И агьвалат акур дидеди адаз лагъана: - ГьикI я, чан хва, кIандани, кIандани? Заз вунни гьакI клан хъайиди я гьа!

- Эхъ, чан диде, яраб аз къурбан къван ваз зун клан хъанай жал?..

Къезвай тIвар

И мукъара аз вич Хив райондин Хъукъварин хуьрйи тир, "Лезги газет" кIелзавайбуруз фадлай таниш, "Чан алай фикирар" кIабдин автор Демирбега ихътин ихтилат авунай: "Чи хуьре, им алатай асирдин 80-йисара хъайи кар я, са яшлу итимдихъ сифтебурукай яз телевизор авай. Хуьруьнбур адан кIваллиз физ, рикI аладариз жедай. Са сеферда телевизор чIур хъайила, а кесиб Къасумхуьрел фена, анай "телемастер" Мегьамедкеримни галаз хкведа. Адан кIвалер хуьруьн кIунтIал алайди тир. Ибуру кьведни кIутIал куьчедай винел хъфидайла, телевизордин иесиди устIардиз лугьуда: "Валлагь, дуст кас, са тIимил йикъар идалай вилик чи хуьруьз телевизорар хъийидай устIар атанвай. За адаз теклифна, ада, "ламран хци", телевизор хъувуна амма, са тIимил вахтунда къалуруна, мад чIур хъхъана.

- Халу, - лагъана Мегьамедкерима, - ам пака азни къезвай гаф я, зун хъфена. Вун - сагъ, зун - саламат...

ИкIни жеда къван!

Шихмурад АГЪАКЕРИМОВ



"Бажанахар"

КIаркIарбубадинни Селиман папар чеб-чпел гьуьрметлу яз, сада-садаз вах лугьуз рахадай. Са юкьуз Селима КIаркIарбубадинвай хабар къада:

- Я дуст, чи папар сада-садаз вах лугьуззава. Бес чун вуьжар хуьрай? Гьа и суьгьбетдилай къулухъ, югь арадай физ, Селим адаз мугьман жез, тIуьн-хъун ийиз хъана.

- Играми бажанахдихъ галаз тIуьн-хъун, кьве суьгьбет тавурла зун, ялгъуз дурна хъиз, сугьул жезва, - лугьудай Селима гьар сеферда.

Са къадар вахтар алатайла, Селиман руш тухузвай мехъер жеда, амма играми бажанах адан рикIелни атанач. Куьчедая гьалтайла, бейкеф хъанвай КIаркIарбубади Селимаз лугьуда:

- Я Селим, рушан мехъер къван шад межлис хъайила, бажанах рикIел хъаначни?

- РикIел хъана, аз вуч авун лазим тир?

- Бес бажанахдизни са виш грамм теклифдай адет туширни?

- За шумудаз теклифда? Захъ эрекьрин завод авани? ..

Мад КIаркIарбубади чуькьни хъувунач. Селиман кIвале мехъерин суьрсетар куьтягъ хъайила, мад кьведа ам КIаркIарбубадин кIваллиз.

- Валлагь, бажанах, хейлин йикъар я, мажал тежез, вахъ галаз ацукъ тавуна. Къала килиг, вахъ анра вуч аватIа. Виш граммдихъ галаз суьгьбетни, шекердихъ галаз чай хъиз, шириндиз кьведа.

- Ваз гьелени хабар авачни? Зи эрекьрин заводди цIай къуна, терг хъана, - айгьамдалди лугьуда КIаркIарбубади, - захъ мад эрекьар амач хьи!

- Па-а-гь! Са куьнайни... Эрекъ галачиз ацукьна вучда? - Селим кьарагъда.

- Эхъ, Селим, гьакI я крар. Терездин кьве хелни ишлемишдай адет я.

Эгер гьамиша са хилез къванер вегьез хъайитIа, ам кукIвар хъана, адай тIеквенар акъатда. Чи терездин зун авай хелни кукIвар хъана, тIеквенар акъатнава.

Айгьамдин гьавурда гьатай Селим, кьил кIарци ягъайди хъиз хъфена ва абурун "бажанахвални" куьтягъ хъана.



## Чи ватандашдин ТІварціихъ

Спортдал машгул хьунал гьалтайла, махачкъалавийрин рикі алай чкайрикой сад тир "Труд" стадион чи ватандаш Елена Исинбаевадин тиварунихъ ягьун пландик кутунвайди и йикъара РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводи раижна.



Малум тирвал, алай вахтунда стадиондал кьезил ва залан атлетикадал, теннисдал, чемерукай лишанар ягьунал, воркаутдал, спортдин кьугьунрин жуьрейрал (футбол, баскетбол, волейбол) машгул жедай мумкинвилерни кьулай шартлар яратмишнава.

## Руьгьдинни ахлакьдин ва ватанпересвилин тербия



Спортсменрин руьгьдинни ахлакьдин тербиядиз артух фикир гун, абур ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишун ва са жерге маса месэляяр и йикъара Махачкъалада, Дуствилин квалле кьиле фейи РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводин (министр - М. Мегьамедов - шиклда) гегьенш коллегиядин шовещанидал веревирдна. Адан кваллахда машгур тренерри ва спортсменри, гьа гьисабдай яз спортдин ветеранрини, кьанункьайда хуьдай органрин векилри иштиракна.

Мярекат ачухдай члавуз Мегьамед Мегьамедова кьейд авурвал, спортсменриз, спортдал машгул жезвай жегьил ксариз чпи-чеп лайихлудаказ тухуз чирун, абуруз руьгьдинни ахлакьдин тербия гун, абур ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишун - ибур яшайишдин вири институтри: хизанди, образованидин, государстводин ва общественный идарайри, СМІ-йри фикир гун лазим тир месэляяр я.

М. Мегьамедован гафарай малум хьайивал, Дагьустандин физический культурадин ва спортдин министерстводи спортдин школайра муаллимрикай, тренеррикай ва диде-бубайрикай ибарат тир советар тешкилнава, анрал ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишуниз, руьгьдинни ахлакьдин тербиядиз талукь месэляяр веревирдзава, гьа гьисабдай яз жуьреба - жуьре миллетрин ва жуьреба-жуьре динрал амалзавайбурун арада спортсменри чпиз-чеп лайихлудаказ тухуз чируниз артух фикир гузва.

- И жигьетдай спортдин ветеранрин, дагьустанвийр тир машгур спортсменрин, гьа гьисабдай яз Европададин, дуньядин ва Олимпиададин чемпионрин, республикадин диндин управленидин векилрин иштираквал аваз спортсменрихъ галаз лекцияр, суьгьбетар, гуьруьшар тешкилзава. Дагьустандин гьар са школада республикадин тивар-ван авай спортсменриз бахшна, гьакни уьлкведин ва республикадин яржариз талукь стендар тукьлуьрнава, - кьейдна М. Мегьамедова.

Ада РД-дин Кьил Р. Абдулатипован тапшуругьдалди республикадин физический культурадин ва спортдин министерстводи амай са жерге министрстводихъ галаз саналди "2017-2020-йисара Дагьустан Республикада спортсменриз руьгьдинни ахлакьдин ва ватанпересвилин тербия гун" подпрограмма тукьлуьрна, икьар кутунун патал Дагьустандин Гьукуматдиз рекье тунвайдални фикир желбна.

М. Мегьамедова гьисабзавайвал, жегьилрин культура хкажуниз гузвай фикир бес кьадардинди туш. Ада, еке гьайиф члугунивди, дагьустанви спортсменри патарал фейи чкайрани, чкадални чеп лайихсуздаказ тухузвай дуьшуьшарни малум тирди лагьана. Алай вацра ихьтин 4 дуьшуьш хьайиди раижна.

- Еке кьалабулух кутазвай са кардикай: Россиядин ва Дагьустандин гимнаияр тамамардайла бязи спортсменар ва болельщикар кьвачел кьарагь тавуникай хьлагьин, им еке гуьрметсузвал, жуван Ватандиз гуьрмет тавунин лишан я. Спортшколайрин тренерар-муаллимар спортсменрихъ еке устадвал ва агалкьунар хьунин кьайгьуда аваз, абурун тербиядиз фикир гун кваз кьазвач, - кьейдна ада.

Совещанидал машгур тренерар ва спортсменарни, диндин управленидин, кьанун - кьайда хуьдай органрин векилар рахана, тербия гунихъ галаз алакьалу теклифарни гана.

## Виликди мягькем камар

ДЗЮДО

Мукьвара Сулейман-Стальский райондин Сардархуьре дзюдодай жаванрин арада Дагьустандин кьенкьечивал кьазанмишун патал кьиле фейи акъажунра Дагьларин уьлкведин саки вири пиплерай атанвай жаванри чпин гьунарар кьалурна. Дзюдо эхиримжи йисара республикада кьвердавай машгур жезвай спортдин жуьрейрикай сад тирди сир туш. Бягьсериз тамашиз атанвай ксарин кьадардини адаз жаванрини жегьилри иллаки итиж ийизвайди субутзавай.

Кьизгьиндаказ ва итижлудаказ кьиле фейи акъажунра Мегьарамдхуьрун райондай тир 4 спортсменди кьенкьечивал чкаяр кьуна. ИкI, Мегьарамдхуьрун райондин А. Исрафилован тиварунихъ галай ДЮСШ-да тренер Садир Айвазован гьилик вердишвилер ва тербия кьачузвай Нажмудин Хидиров 55 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада Дагьустандин кьенкьечивилин тиварциз лайихлу хьана. И акъажунра Эмир Манафова (тренер - Тельман Халидов) - кьвед, Назим Нуралиева ва Азиз Ибрагимова (кьве спортсмендини тренер Аким Пенжалиеван гьилик вердишвилер кьачузва) 3-чкаяр кьуна.

Гьалибчийри алай вахтунда СКФО-дин кьенкьечивал кьазанмишун патал акъажунриз гьазурвал аквазва.

\* \* \*

Са тимил йикъар идалай вилик Мегьарамдхуьрун ва Тосненский (Ленинградский область) районрин арада стхавилин алакьаяр мягькемарунин сергьятра аваз дзюдодай кьиле тухвай турнирдани Мегьарамдхуьрун райондин хьянавай командади 2-чка кьуна.

Спортсменриз грамотаяр ва медалар гана, Мегьарамдхуьрун райондин депутатрин Собранидин председател Абубакар Ханмегьамедовав шад гьалара Кубок вахка-

на. И акъажунра 1-чкадиз Тосно шегьердин, 3-чкадизни Чечен ва Беларусь республикайрин спортсменар лайихлу хьана.

Кьейд авун лазим я хьи, Мегьарамдхуьрун райондин кьил Фарид Агьмедова спортсменар ва санлай райондин делегация Тосно шегьердиз фин ва ана спортдин мярекатда виниз тир дережада чпин устадвал кьалурун патал еке чалишмишвилер авун тапшурмишнавай.

Спортдин акъажунрин макьсад дзюдо мадни вилик тухун, чи уьлкведин жуьреба-жуьре регионрай тир спортсменрин арада дуствилин алакьаяр мягькемарун тир.



## Устадвал субутзава

ГРЭППЛИНГ

Куругьли ФЕРЗАЛИЕВ

Алай йисан 18 ва 19-мартдиз Белгород шегьерда грэпплингдин "No-Gi" ва "Gi" жуьрейрай кьиле фейи Россиядин чемпионатда чпин ери-бине Докьузпара райондин Усугьчай хуьрай тир стхаяр Мегьамед ва Абдурза Садироврини иштиракна. Кьизгьин акъажунрин сергьятра аваз вад бягьс тухвай Мегьамед Садиров 77 кг-дал кьван заланвал авай спортсменрин арада грэпплингдин "No-Gi" жуьредай Россиядин чемпионатдин гимидин призера хьана. Нетихада ада Сербия республикадин Нови Сад



Мегьамед Садиров

шегьерда кьиле фидай Европададин чемпионатда иштиракдай мумкинвал кьазанмишна.

Мегьамедан стха Абдурзани агалкьун гвачиз хтанач. Россиядин спортдин устад тир ада 84 кг-дал кьван заланвилер дережада 3 женг



Абдурза Садиров

тухвана ва адакай грэпплингдин "Gi" жуьредай Россиядин чемпионатдин буьруьнждин призера хьана.

Докьузпарадин спортсменриз чна нубатдин агалкьунар тебриказава ва спортдин рекье гележегдани цийи агалкьунар хьун алхишзава.

## Куьрелди...

ВОЛЕЙБОЛ

25 ва 26-мартдиз Каспийскда, Али Алиеван тиварунихъ галай Спортдин дворецда волейболдай Россиядин чемпионатдин кьилин "А" лигадин 20-турдин сергьятра аваз Махачкъаладин "Дагьустан" командади Георгиевскда тир "Трансгаз - Ставрополь" команда кьабулна. Кьве юкьуз кьиле фейи кьугьунра чи волейболистриз мугьмандиз атанвай команда кумукьна. ИкI, 3:0 ва 3:1 гьисабралди акьалтарай кьугьунрин ва вири санлай 70 очко кьазанмишунин нетихада чи команда турнирдин таблицада 4-чкадал хкаж хьхьана.

РИКІЕЛ ХКИН: 19-турдин кьугьунрин сергьятра аваз "Дагьустан" ва "Прикамье" командаяр Пермь шегьерда кьугьванай. Кьве кьугьунани чи команда 3:0 ва 3:2 гьисабралди кумукьнай.

21-турдин кьугьунар алай йисан 1 ва 2-апрелдиз Воронежда кадин "Кристалл" командадихъ галаз кьиле фида.

АРМЕЙСКИЙ КЪАЙДАДА  
ГЬИЛЕРАЛДИ КУКУН

Каспийскда, "Дагдизель" заводдин Культурадин дворецда, армейский кьайдада гьилералди куклунай Дагьустандин кьенкьечивал патал кьиле фейи акъажунра республикадин военно-спортивный 27 клубдин векилар тир 300-далай виниз спортсменри чпин устадвал кьалурна. ИкI, Махачкъаладин, Каспийскдин ва Кьизилюртдин хьянавай командайри, талукь тирвал, 1,2 ва 3-чкаяр кьуна.

Гьалибвал кьазанмишай спортсменар алай вацран эхирриз Московский областдин Краснознаменск шегьерда Россиядин кьенкьечивал кьазанмишун патал кьиле фидай акъажунриз гьазур жезва.

ММА

Махачкъаладин автодорожный колледждин спортзалда какахьай женгинин единоборствойрай (ММА) Дагьустандин чемпионат кьиле фена. Ана заланвилер 8 категориядай 120 спортсменди чпин гьунарар кьалурна.

Дагьустандин чемпионвилер тиварариз агьадихъ галай спортсменар лайихлу хьана: М. Сиражуудинов (56,7 кг), И. Ибрагимов (61,2 кг), Б. Бахачалиев (65,8 кг), М. Мегьамедов (70,3 кг), Б. Мегьамедов (77,1 кг), М. Багьмудов (84 кг), М. Мегьамедов (93 кг), З. Цохолов (93 кг-дилай виниз).

Алай вахтунда гьалибчийри ва призери СКФО-дин чемпионвилер тиварар кьазанмишун патал 29-мартдильай 31-мартдалди Владикавказ шегьерда кьиле фидай акъажунриз гьазурвал аквазва.

Чина авай макьсалаяр гьазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА



понеделник, 3 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР
<b>ТВ ДАГЕСТАН</b>	<b>РГВК</b>	<b>5.00</b> Доброе утро. <b>9.00</b> Новости. <b>9.20</b> Контрольная закупка. <b>9.50</b> Жизнь здорово! <b>10.55</b> Модный приговор. <b>12.00</b> Новости. <b>12.15</b> Наедине со всеми. <b>13.20</b> Время покажет. <b>15.00</b> Новости. <b>15.15</b> Время покажет. <b>16.00</b> Мужское/Женское. <b>17.00</b> Давай поженимся! <b>18.00</b> Первая студия. <b>20.00</b> Пусть говорят. <b>21.00</b> Время. <b>21.30</b> Т/с "Волжье солнце". <b>23.35</b> Вечерний Ургант. <b>0.00</b> Познер. <b>1.00</b> Ночные новости. <b>1.20</b> Х/ф "Осведомитель". <b>3.00</b> Новости. <b>3.05</b> Х/ф "Осведомитель". <b>3.35</b> Наедине со всеми.	<b>5.00</b> Утро России. <b>9.00</b> Вести. <b>9.15</b> Утро России. <b>9.55</b> О самом главном. <b>11.00</b> Вести. <b>11.40</b> Вести. Местное время. <b>11.55</b> Т/с "Склифосовский". <b>14.00</b> Вести. <b>14.40</b> Вести. Местное время. <b>14.55</b> Т/с "Тайны следствия". <b>17.00</b> Вести. <b>17.20</b> Вести. Местное время. <b>17.40</b> Прямой эфир. <b>18.50</b> 60 минут. <b>20.00</b> Вести. <b>20.45</b> Вести. Местное время. <b>21.00</b> Т/с "Свидетельство о рождении". <b>23.15</b> Специальный корреспондент. <b>1.45</b> Т/с "Сонька. Продолжение легенды".	<b>5.00</b> Дорожный патруль. <b>6.00</b> Сегодня. <b>6.05</b> Дорожный патруль. <b>7.00</b> Деловое утро НТВ. <b>9.00</b> Т/с "Мухтар. Новый след". <b>10.00</b> Сегодня. <b>10.20</b> Т/с "Лесник". <b>12.00</b> Суд присяжных. <b>13.00</b> Сегодня. <b>13.25</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>14.00</b> Место встречи. <b>16.00</b> Сегодня. <b>16.30</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>17.30</b> Говорим и показываем <b>18.35</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>19.00</b> Сегодня. <b>19.40</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>21.35</b> Т/с "Консультант". <b>23.35</b> Итоги дня. <b>0.05</b> Поздняков. <b>0.15</b> Т/с "Шеф". <b>1.10</b> Место встречи. <b>3.10</b> Еда без правил. <b>4.05</b> Т/с "Час Волкова".	<b>6.30</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+). <b>7.30</b> 6 кадров. (16+). <b>8.20</b> По делам несовершеннолетних. (16+). <b>11.20</b> Давай разведемся! (16+). <b>14.20</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>16.10</b> Т/с "Женский доктор". (16+). <b>18.00</b> Свадебный размер. (16+). <b>19.00</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>20.50</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>22.50</b> Д/с "Я его убила". (16+). <b>23.50</b> 6 кадров. (16+). <b>0.30</b> Детектив "Легенда для оперши". (16+). <b>4.10</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>6.00</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+).	<b>6.00</b> Настроение. <b>8.00</b> Х/ф "Одинокая женщина желает познакомиться". <b>9.45</b> Х/ф "Я объявляю вам войну". <b>11.30,14.30,19.40</b> События <b>11.50</b> Постскриптум. <b>12.55</b> В центре событий. <b>13.55</b> Осторожно, мошенники! Импортный жених. <b>14.50</b> Город новостей. <b>15.05</b> Естественный отбор. <b>16.10</b> Городское собрание. <b>17.00</b> Т/с "Хроника гнусных времен", 1 и 2 с. <b>18.50</b> Откровенно с О. Байрака. <b>20.05</b> Петровка, 38. <b>20.20</b> Право голоса. <b>22.00</b> События. <b>22.30</b> Россия на вырост. Спецрепортаж. <b>23.05</b> Без обмана". "Тайна московского борща. <b>0.00</b> События. 25-й час. <b>0.30</b> Х/ф "Из Сибири с любовью". <b>4.05</b> Откровенно с О. Байрака

вторник, 4 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР
<b>ТВ ДАГЕСТАН</b>	<b>РГВК</b>	<b>5.00</b> Доброе утро. <b>9.00</b> Новости. <b>9.20</b> Контрольная закупка. <b>9.50</b> Жизнь здорово! <b>10.55</b> Модный приговор. <b>12.00</b> Новости. <b>12.15</b> Наедине со всеми. <b>13.20</b> Время покажет. <b>15.00</b> Новости. <b>15.15</b> Время покажет. <b>16.00</b> Мужское/Женское. <b>17.00</b> Давай поженимся! <b>18.00</b> Первая студия. <b>20.00</b> Пусть говорят. <b>21.00</b> Время. <b>21.35</b> Т/с "Волжье солнце". <b>23.40</b> Вечерний Ургант. <b>0.15</b> Т/с "Салам Масква". (18+). <b>1.15</b> Ночные новости. <b>1.30</b> Х/ф "Квинтет". <b>3.00</b> Новости. <b>3.05</b> Х/ф "Квинтет". <b>3.50</b> Наедине со всеми.	<b>5.00</b> Утро России. <b>9.00</b> Вести. <b>9.15</b> Утро России. <b>9.55</b> О самом главном. <b>11.00</b> Вести. <b>11.40</b> Вести. Местное время. <b>11.55</b> Т/с "Склифосовский". <b>14.00</b> Вести. <b>14.40</b> Вести. Местное время. <b>14.55</b> Т/с "Тайны следствия". <b>17.00</b> Вести. <b>17.20</b> Вести. Местное время. <b>17.40</b> Прямой эфир. <b>18.50</b> 60 минут. <b>20.00</b> Вести. <b>20.45</b> Вести. Местное время. <b>21.00</b> Т/с "Свидетельство о рождении". <b>23.15</b> Вечер с Владимиром Соловьевым. <b>1.45</b> Т/с "Сонька. Продолжение легенды".	<b>5.00</b> Дорожный патруль. <b>6.00</b> Сегодня. <b>6.05</b> Дорожный патруль. <b>7.00</b> Деловое утро НТВ. <b>9.00</b> Т/с "Мухтар. Новый след". <b>10.00</b> Сегодня. <b>10.20</b> Т/с "Лесник". <b>12.00</b> Суд присяжных. <b>13.00</b> Сегодня. <b>13.25</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>14.00</b> Место встречи. <b>16.00</b> Сегодня. <b>16.30</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>17.30</b> Говорим и показываем <b>18.35</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>19.00</b> Сегодня. <b>19.40</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>21.35</b> Т/с "Консультант". <b>23.35</b> Итоги дня. <b>0.05</b> Т/с "Шеф". <b>1.00</b> Место встречи. <b>2.55</b> Квартирный вопрос. <b>4.00</b> Т/с "Час Волкова".	<b>6.30</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+). <b>7.30</b> 6 кадров. (16+). <b>8.20</b> По делам несовершеннолетних. (16+). <b>11.20</b> Давай разведемся! (16+). <b>14.20</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>16.10</b> Т/с "Женский доктор". (16+). <b>18.00</b> Свадебный размер. (16+). <b>19.00</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>20.55</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>22.55</b> Д/с "Я его убила". (16+). <b>23.55</b> 6 кадров. (16+). <b>0.30</b> Мелодрама "Колечко с бирюзой". (Украина). (16+). <b>4.00</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>6.00</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+).	<b>6.00</b> Настроение. <b>8.10</b> Доктор И... <b>8.45</b> Детектив "Возвращение "Святого Луки". <b>10.35</b> Д/ф "В.Дворжецкий. Роквое везение". <b>11.30,14.30,19.40</b> События <b>11.50</b> Т/с "Чисто английское убийство". <b>13.40</b> Мой герой. <b>14.50</b> Город новостей. <b>15.05</b> Естественный отбор. <b>16.05</b> Без обмана". "Тайна московского борща. <b>17.00</b> Т/с "Хроника гнусных времен", 3 и 4 с. <b>18.50</b> Откровенно с О. Байрака <b>20.05</b> Петровка, 38. <b>20.20</b> Право голоса. <b>22.00</b> События. <b>22.30</b> Осторожно, мошенники! От лица заботливого государства. <b>23.05</b> Прощание. Нонна Мордюкова. <b>0.00</b> События. 25-й час. <b>0.30</b> Прово знат! <b>2.05</b> Комедия "Разрешите тебя поцеловать... отец невесты"

среда, 5 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР
<b>ТВ ДАГЕСТАН</b>	<b>РГВК</b>	<b>5.00</b> Доброе утро. <b>9.00</b> Новости. <b>9.20</b> Контрольная закупка. <b>9.50</b> Жизнь здорово! <b>10.55</b> Модный приговор. <b>12.00</b> Новости. <b>12.15</b> Наедине со всеми. <b>13.20</b> Время покажет. <b>15.00</b> Новости. <b>15.15</b> Время покажет. <b>16.00</b> Мужское/Женское. <b>17.00</b> Давай поженимся! <b>18.00</b> Первая студия. <b>20.00</b> Пусть говорят. <b>21.00</b> Время. <b>21.35</b> Т/с "Волжье солнце". <b>23.40</b> Вечерний Ургант. <b>0.15</b> Т/с "Салам Масква". (18+). <b>1.15</b> Ночные новости. <b>1.30</b> Комедия "Горячий камешек". <b>3.00</b> Новости. <b>3.05</b> Комедия "Горячий камешек". <b>3.35</b> Наедине со всеми.	<b>5.00</b> Утро России. <b>9.00</b> Вести. <b>9.15</b> Утро России. <b>9.55</b> О самом главном. <b>11.00</b> Вести. <b>11.40</b> Вести. Местное время. <b>11.55</b> Т/с "Склифосовский". <b>14.00</b> Вести. <b>14.40</b> Вести. Местное время. <b>14.55</b> Т/с "Тайны следствия". <b>17.00</b> Вести. <b>17.20</b> Вести. Местное время. <b>17.40</b> Прямой эфир. <b>18.50</b> 60 минут. <b>20.00</b> Вести. <b>20.45</b> Вести. Местное время. <b>21.00</b> Т/с "Свидетельство о рождении". <b>23.15</b> Вечер с Владимиром Соловьевым. <b>1.45</b> Т/с "Сонька. Продолжение легенды".	<b>5.00</b> Дорожный патруль. <b>6.00</b> Сегодня. <b>6.05</b> Дорожный патруль. <b>7.00</b> Деловое утро НТВ. <b>9.00</b> Т/с "Мухтар. Новый след". <b>10.00</b> Сегодня. <b>10.20</b> Т/с "Лесник". <b>12.00</b> Суд присяжных. <b>13.00</b> Сегодня. <b>13.25</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>14.00</b> Место встречи. <b>16.00</b> Сегодня. <b>16.30</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>17.30</b> Говорим и показываем <b>18.35</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>19.00</b> Сегодня. <b>19.40</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>21.35</b> Т/с "Консультант". <b>23.35</b> Итоги дня. <b>0.05</b> Т/с "Шеф". <b>1.00</b> Место встречи. <b>2.55</b> Дачный ответ. <b>4.00</b> Т/с "Час Волкова".	<b>6.30</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+). <b>7.30</b> 6 кадров. (16+). <b>8.20</b> По делам несовершеннолетних. (16+). <b>11.20</b> Давай разведемся! (16+). <b>14.20</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>16.10</b> Т/с "Женский доктор". (16+). <b>18.00</b> Свадебный размер. (16+). <b>19.00</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>20.50</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>22.50</b> Д/с "Я его убила". (16+). <b>23.50</b> 6 кадров. (16+). <b>0.30</b> Мелодрама "Я все преодолел". (16+). <b>4.15</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>6.00</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+).	<b>6.00</b> Настроение. <b>8.15</b> Доктор И... <b>8.45</b> Х/ф "Без срока давности". <b>10.40</b> Д/ф "Андрей Краско. Я остаюсь...". <b>11.30,14.30</b> События. <b>11.50</b> Т/с "Чисто английское убийство". <b>13.40</b> Мой герой. <b>14.50</b> Город новостей. <b>15.05</b> Естественный отбор. <b>16.05</b> Прощание. Нонна Мордюкова. <b>16.55</b> Т/с "Отель последней надежды", 1 и 2 с. <b>18.50</b> Откровенно с О. Байрака. <b>19.40</b> События. <b>20.05</b> Петровка, 38. <b>20.20</b> Право голоса. <b>22.00</b> События. <b>22.30</b> Линия защиты. <b>23.05</b> 90-е. Голые Золушки. <b>0.00</b> События. 25-й час. <b>0.30</b> Х/ф "Я знаю твои секреты". <b>4.15</b> Откровенно с О. Байрака. <b>5.05</b> Мой герой.

четверг, 6 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР
<b>ТВ ДАГЕСТАН</b>	<b>РГВК</b>	<b>5.00</b> Доброе утро. <b>9.00</b> Новости. <b>9.20</b> Контрольная закупка. <b>9.50</b> Жизнь здорово! <b>10.55</b> Модный приговор. <b>12.00</b> Новости. <b>12.15</b> Наедине со всеми. <b>13.20</b> Время покажет. <b>15.00</b> Новости. <b>15.15</b> Время покажет. <b>16.00</b> Мужское/Женское. <b>17.00</b> Давай поженимся! <b>18.00</b> Первая студия. <b>20.00</b> Пусть говорят. <b>21.00</b> Время. <b>21.35</b> Т/с "Волжье солнце". <b>23.40</b> Вечерний Ургант. <b>0.15</b> Т/с "Салам Масква". (18+). <b>1.15</b> Ночные новости. <b>1.30</b> Х/ф "Дорога в рай". <b>3.00</b> Новости. <b>3.05</b> Х/ф "Дорога в рай". <b>3.50</b> Наедине со всеми.	<b>5.00</b> Утро России. <b>9.00</b> Вести. <b>9.15</b> Утро России. <b>9.55</b> О самом главном. <b>11.00</b> Вести. <b>11.40</b> Вести. Местное время. <b>11.55</b> Т/с "Склифосовский". <b>14.00</b> Вести. <b>14.40</b> Вести. Местное время. <b>14.55</b> Т/с "Тайны следствия". <b>17.00</b> Вести. <b>17.20</b> Вести. Местное время. <b>17.40</b> Прямой эфир. <b>18.50</b> 60 минут. <b>20.00</b> Вести. <b>20.45</b> Вести. Местное время. <b>21.00</b> Т/с "Свидетельство о рождении". <b>23.15</b> Вечер с Владимиром Соловьевым. <b>1.45</b> Т/с "Сонька. Продолжение легенды".	<b>5.00</b> Дорожный патруль. <b>6.00</b> Сегодня. <b>6.05</b> Дорожный патруль. <b>7.00</b> Деловое утро НТВ. <b>9.00</b> Т/с "Мухтар. Новый след". <b>10.00</b> Сегодня. <b>10.20</b> Т/с "Лесник". <b>12.00</b> Суд присяжных. <b>13.00</b> Сегодня. <b>13.25</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>14.00</b> Место встречи. <b>16.00</b> Сегодня. <b>16.30</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>17.30</b> Говорим и показываем <b>18.35</b> Чрезвычайное происшествие. Обзор. <b>19.00</b> Сегодня. <b>19.40</b> Т/с "Улицы разбитых фонарей". <b>21.35</b> Т/с "Консультант". <b>23.35</b> Итоги дня. <b>0.05</b> Т/с "Шеф". <b>1.00</b> Место встречи. <b>2.55</b> Судебный детектив. <b>4.05</b> Т/с "Час Волкова".	<b>6.30</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+). <b>7.30</b> 6 кадров. (16+). <b>8.20</b> По делам несовершеннолетних. (16+). <b>11.20</b> Давай разведемся! (16+). <b>14.20</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>16.10</b> Т/с "Женский доктор". (16+). <b>18.00</b> Свадебный размер. (16+). <b>19.00</b> Т/с "Женский доктор 2". (16+). <b>20.50</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>22.50</b> Д/с "Я его убила". (16+). <b>23.50</b> 6 кадров. (16+). <b>0.30</b> Комедия "Артистка". (16+). <b>2.30</b> Т/с "Дыши со мной". (16+). <b>5.30</b> Джейми Оливер. Супер еда. (16+).	<b>6.00</b> Настроение. <b>8.10</b> Доктор И... <b>8.45</b> Х/ф "Ссора в Лукашах". <b>10.35</b> Короли эпизода. Валентина Телегина. <b>11.30,14.30</b> События. <b>11.50</b> Т/с "Чисто английское убийство". <b>13.40</b> Мой герой. <b>14.50</b> Город новостей. <b>15.05</b> Естественный отбор. <b>16.05</b> 90-е. Голые Золушки. <b>16.55</b> Т/с "Отель последней надежды", 3 и 4 с. <b>18.50</b> Откровенно с О. Байрака. <b>19.40</b> События. <b>20.05</b> Петровка, 38. <b>20.20</b> Право голоса. <b>22.00</b> События. <b>22.30</b> 10 самых... Несчастные красавцы. <b>23.05</b> Д/ф <b>0.00</b> События. 25-й час. <b>0.30</b> Х/ф "Без срока давности". <b>2.25</b> Т/с "Инспектор Морс". <b>4.15</b> Откровенно с О. Байрака <b>5.10</b> Мой герой.



пятница, 7 апреля

Table with 6 columns: TV Дагестан, Россия, РГВК, Первый, Россия 1, НТВ, Домашний, ТВ-Центр. Contains program listings for Friday, April 7th.

суббота, 8 апреля

Table with 6 columns: TV Дагестан, Россия, РГВК, Первый, Россия 1, НТВ, Домашний, ТВ-Центр. Contains program listings for Saturday, April 8th.

воскресенье, 9 апреля

Table with 6 columns: TV Дагестан, Россия, РГВК, Первый, Россия 1, НТВ, Домашний, ТВ-Центр. Contains program listings for Sunday, April 9th.

МАТЧ ТВ С 3 ПО 9 АПРЕЛЯ

Table with 6 columns: ПОНЕДЕЛЬНИК, ВТОРНИК, СРЕДА, ЧЕТВЕРГ, ПЯТНИЦА, СУББОТА, ВОСКРЕСЕНЬЕ, РАДИО. Contains sports schedules and radio programs.

Программа газурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА



## Тарихдин чинрай Алудна гадарун патал лезгийриз эверзавай

Бедирхан ЭСКЕНДЕРОВ

( Эвел - 11,12-нумрайра. Эхир )

...Генерал-лейтенант К.Ф.Кнорринга пачагь I Александрз рекье тунвай рапортда кхызва: "Алай йисан 7-сентябр-диз авай депилралди, Гуржистанда вири хьсанзава. Ахалцихе вилайтдай гужу-мар ийиз алахъзавай лезгийрин къуватар къулухъ гадар хъувун патал кыле генерал-майор Лазарев аваз 6-сентябр-дизлай Гуржистандинни Ахалцихедин сергьятдал Егерский 17-полкунин кье батальон, кье туп, яракьламиш хьанвай 75 къазакъни 200 гуржи акъвазнава..."

Чехи пачагьдал агакъариз кланзава хь, Ахалцихедин кыле акъвазнавай Шериф пашади Гуржистандай урусар чукурун патал вичин къушунрик лезгийр ва масабур экечдавал, Кьиблепатам Дагъустанда султандин тварунихъай къалп малуматар чукурзава...

Генерал-лейтенант Кнорринган рапорт. 1802-йисан 13-сентябрь. 30-нумра. АКАК. Т. I".

Алудна гадарун патал эвер гузвай лезгийри Туркиядин ва Персиядин пачагьлугъра кыле феи гъужет алай вакъайра иштирак авурдакый хабар гуз-вай делиларни ава. Амма лезгийри шагьдин ва султандин тахт кланзавай-бурун арада хъайи чуьруькра иштирак авурдан гъакъиндай шагьдвалзавай документар чирдай мумкинвал гьелелиг авач. Юкъван Азиядин ономастикада "лезги" гаф мукьвал-мукьвал гьалтзавайди фикирда кьуртла, эмирри пул гана къунвай лезгийрикай гъа чуьруькрин "игитарни" хъайиди лугъуз жеда.

Къейд ийин хь, алудна гадарун патал эвер ганвай лезгидин къамат, пулдихъ буйругъар кылиз акъудзавай хейлин масабурун хьиз, михь, чехи рикл авай, мерд, намуслу касдин къаматдилай гзаф яръа ава. Пулдихъ женгера иштиракзавайбурухъ гич садрани гъурмет хъанач, гьикл лагъайтла абур патал эвелимжи чкадал ватанпересвал, ягъни намус ваъ, хсуси къазанжи алай. Международный гуманитарный къанунри пулдихъ женгера иштиракзавайбуру комбатантрин (дъе тухузвай кье терефдилай садан пата аваз женгинин гьекатра иштиракзавай ва юридический къетлен дережа авай кас) дережадикый магърумна. Есирда гъатайтла, абурухъ есирар хъанвай военныйрихъ авай ихтиярарни амач. ООН-дин 1989-



Карл Федорович Кнорринг

йисан Конвенцияди пул гана къазвайбуру ишлемишун, желб авун ва абуруз пулдун такъатар гун къадагъа авунва.

Пулдихъ женгера иштиракзавай лезгийри къецепатан "спонсоррин" тлала-бунралди лезги шегерар, хуьрер барбатлай, тарашай дуьшьюшарни тлмил хъанач. Географ, этнограф, Урусатдин военный деятель Иоганн Густав Герберера сугьбетзава:

"1725-йисан хъуьтлуьз Сурхай хан 6000 касдилай ибарат къушунни гваз Де-дели хуьр барбатлун патал Муьшкьур-диз гъахьна. Адавай Гъажи Давудан стха авай и хуьр къачуз хъанач, ам мягъкем къеледи хуьзвай. Сурхая вичин къушун 4 вацра хвена. Йикъа гъар са касдиз са-са абас ва я 25 кепек гузвай. Адан къушунрик квай куралрив ва куррив (куьре-виар ва кьурагъвиар - автор) пулдилай гъейри, багъа савкъатарни агакъзавай..." (И.Г.Гербер. Астрахандинни Куьр вацлун арада Каспий гъуьлуьн кеферпатан кьере-хда авай халкъарикай, чилерикай ва абур 1728-йисуз авай гьалдилай къей-дер). Къейд ийин хь, идалай гъуьгъу-низ са къадар вахт арадай феиила, Сурхай ханди вичи Ширван лезгийрин гапур-ралди къачурдакый малумарнай.

Гъа вахтара чи ата-бубайрин кыли-хар гъа ихътинбуру тир. А девиррилай инихъ виш йисар алатнаватлани, аквар гъа-ларай, чун паталди са акъван дегиш-вилер кыле фенвач. Чна чарабурун илимар, спорт, искусство еримлу ийиз-ва, чарабурун экономикаяр хкажзава, гурбатрин чилер патал чанар кьурбан-дзава. Гъатта клусунихъ сада-садан туь-туьхарни жакъваз гъазур я. Фикир ийи-дай вахтар алуькнава.

### Итижлу я

## Гафар-члалар

( Зарафатдивни, зарафатсузни )

Алибег ОМАРОВ

Америкада кье кас гьалтайла гъа чна хьиз хабар къада:

- Гьикл я гьалар?

Адет тирвал жавабни гуда:

- Хъсан я.

Малайзияда ихътин дуьшьюшда жу-зада:

- Вун гьиниз физва?

Инал жузазвайдаз муькуьди дугъри-данни гьиниз физватла чириз кланзавач. Им анжах салам гун я. Салам ик къада:

- Гьакл къекъевезвайди я.

\*\*\*

Чаз культурныйдаказ акъазвай "сим-позиум" гаф латин члалай ик таржума ийиз жеда: "Санал ацукъна хъивегъун".

\*\*\*  
Культурный ксари ишлемиш тийидай "фрайер" гаф немс члала "чам" я.

\*\*\*  
Гуьгъуьлдин кьумбарвал ва чай китари са иероглифдалди къалурзава.

\*\*\*  
Китайдин хъинра "четинвал, члуру кар" манадин иероглиф са квале кье дишегълидин суьрет я.

Япон члала лагъайтла, "метро" гаф ихътин манайрин пул иероглифдалди члугвазва: "кланик", "накъв" ва "ракъ".

\*\*\*  
Эскимосрин члала живедиз къадалай виниз тварар ава.

Итальян члала макаронрин жуьрей-рин тварарин къадар вад вишелей ви-низ я.

Куьрелди, низ вуч мукъва ятла...

## Депутатдин трибуна Милли члал чирдай лагерь

Меъгамед АЛИЕВ,  
Сулейман-Стальский райондин  
Собранидин депутат



"Лезги газетдин" алай йисан 12-нумрада чапна-вай "Саналди кваллахин" макъалада 20-мартдиз Махачкъалада "Лезги члал ва меденият: сала-матдиз хуьн ва еримлу авун" лашиндик кваз кы-ле феи форумдин орг-комитетдин тварунихъай профессор Руслан Къадимова лезги члал ва культура хуьнин жигъетдай нихъ гьихътин теклифар аватла раижун тлалабнавай. И жигъетдай заз жуван теклифдилай хабар гуз кланзава.

Чаз виридаз малум тирвал, гзафни-гзаф шегерра чехи жезвай несилар хайи члала-вай, медениятдивай къакъатзава. И кардихъ гъар жуьредин себебар ава. Зи фикирдалди, шегеррин мектебра клелзавай аялриз (9-14 йисан яшда авайбуруз) хайи члал чирдай, абур милли медениятдиз мукъва жедай шар-тлар арадал гъунихъ еке важиблувал ава. И месэла гъалун патал Кьиблепатам Дагъус-тандин са районда авай мектебдин бинедал шегеррин аялар патал милли члалан лагерь арадал гъайитла хъсан я. Ана кваллахин агъ-дихъ къалурнавай къайдада тешкилин:

- са куьруь вахтунда аялриз тайин дере-жада аваз хайи члал, лезги халкъдин тарих-

дикай жуьреба-жуьре делилар чирдай, абур милли адетризни дагъвийрин къанажагъдиз мукъва ийидай программа гъазурин;

- аялрихъ галаз классдилай къецепата тухудай кваллахин кылдин программа ара-дал гъин (аник спортдин адетдин жуьрейрал машгул хуьн, Кьиблепатам Дагъустандин хуьрериз сиягъатар тешкилун ва чкадин агъ-алийрихъ галаз алакълу жедай мумкинвилер гун кутуртла жеда);

- алай аямдин образованидин методикай-рин куьмеқдалди аялрихъ яратмишунин, тешкилатчивилин, кивенквечивилин рекье-рай авай алакълун еримлу ийин;

- гатун вахтунда ачухудай ихътин лагерда медицинадин ва яшайшдин рекьерай къул-лугъар кардик кутан, аялриз лезги халкъдин милли хуьрекар гъазурин...

И проект уьмуьрдиз куьчуьрмишун патал хайи члал, меденият хуьниз ва еримлу аву-низ къетлен дикъет гузвайди фикирда къуна, Сулейман-Стальский районда авай са мек-теб хкъагъайтла жеда.

Аялрин са смена лагерда жедай вахт тахминан 2-3 гъафте хуьн лазим я.

Гележегда ихътин лагерар Кьиблепатам Дагъустандин амай районрани ачухайтла жеда.

Къейд ийин хь, гатун лагерра аялриз дагъ-вийрин къанажагъдин, эдебдин, адетрин къе-тленвилерал бинеламиш хъана тербия гунизни вини дережада аваз фикир гуда. И карди ше-гьердин аялар милли ва руьгъдин ивиририз мадни мукъва ийидай мумкинвилер тешкилда.

## Чешне къачуниз лайихлубур

ЧИ КОРР.

20-мартдиз Махачкъалада лезги члалаз ва медениятдиз талукъарна кыле феи фо-румдал Сулейман-Стальский райондин Ге-рейханован хуьруьн РОсманован тварунихъ галай 1-нумрадин юкъван мектебдин 11-клас-дин ученица Къизил ОСМАНОВАДИ бажа-рагълу шаир Фейзудин Нагъиеван "Мез ва члал" шиир фасагъатдиз, устаддаказ клелай тегьерди хейлинбуру гъейранарна. Форумдин иштиракчийрикай бязибуру "и руш гъинай я, адан муаллим вуж я?" лугъуз, суракъарни ийизвай.

Лагъана кланда, Къизил Османовади алай йисан февралдин вацра устаддаказ шиирар клелунай кыле феи республикадин конкур-сда 1-чка къуна. Лезги члалай ва литература-дай дерин чирвилер авай, хайи члалал хура-лай шиирар клелзавай и рушаз лезги мяре-катриз теклифзава, вичихъ авай алакълунар къалурдай мумкинвал гузва.

Адан муаллим, насигъатчи лагъайтла, 2013-йисуз "Россиядин виридалайни хъсан



муаллим" тварцлиз лайихлу хъайи Шамсудин Шихкеримович Магъамдаров я. Къейд ийин хь, 2014-2015-йисара адал "Россиядин ви-ридалайни хъсан муаллим" конкурсдин жо-уриндин председателдин везифаяр ихтибарнай. Им неинки тек са Шамсудин муаллимдин, гъакни вири халкъдин лайихлувал я.

Чаз Шамсудин Шихкеримовичахъ ва адан гъилик чирвилер къачузвай Къизил Ос-мановадихъ мадни еке агалкъунар хъана клан-зава. Абур, гъакъкъатдани, чешне къачуниз лайихлу я.

## Дербентда кыле тухуда

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Дербент шегьердин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, мукъвар Дербент шегьердин кыл Малик Баглиев диндин векилрихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Гуьруьшда РД-дин намусдин азадвилдин ва диндин тешкилатри санал кваллахунин рекъай комитетдин председатель Меъгамед Абдурагъманова, Дербентда кардик квай динрин конфессийрин кыле авай ксари иш-тиракна. М.Абдурагъманова вири конфес-сийрин векилрин иштираквал аваз Дербентда жегилриз руьгъдинни ахлакъдин тербия гунихъ элкьуьрнавай зурба мярекат тухунин жигъетдай Дагъустан Республи-кадин Кыл Р.Абдулатипован теклифни ра-ижна.

М.Баглиева Дагъустандин Кьилиз ихътин теклифдай сагърай лагъана, шегьердин ад-министрацияди и мярекат лап вини дережа-да аваз кыле тухун патал вири къуватар эцигдайда хъ инанмишарна.

- Дербент шегьер исягъ, дуствилин ва мугъманар клани шегьер я, - къейдна М. Баг-лиева. - Дербентда яръгал девиррилай къе-нин йикълалди вири конфессийрин векилар исягъдаказ ва дуствилелди яшамис жез-ва. Иниз килигна, шегьерда вири халкъарни вири конфессияр садзавай зурба мярекат тухунин теклиф чна хушвилелди къабулза-ва. И мярекатди неинки са Дербентдин, гъак-ни вири Россиядин илимдинни культурадин уьмуьрда къетлен гел тада.

Гуьруьшдин нетижада мярекатдин про-грамма гъазурунин мураддалди, Дербентда-ни Махачкъалада кваллахдайбурун кье де-сте тешкилуни кьарар къабулна.



# Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачккала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР  
М.И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральный кьуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016 йисан 12 декабрли регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358

Макъалаяр редакцияди туькьур хъйизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА  
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачккала, Насрутдинован проспекти, 1 "а". Печатдин квал

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН  
ЗАМЕСТИТЕЛЬ  
М. А. АГЪМЕДОВ

65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН  
СОВЕТНИК

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-02-81

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ  
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН  
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН  
Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН  
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН  
М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН  
А. Х. ГЪАМИДОВ

65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР  
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ  
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР  
Э. ШЕРИФАЛИЕВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:  
Йисан - 63249  
Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.10

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачккала,  
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 9069

Ⓒ - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбуру я.

Ⓓ - Икъван яшар хъанвайбуру келрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:  
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД  
Отделение - НБ РД г.Махачкала  
БНК - 048209001  
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001  
Р/Сч - 40601810100001000001  
Л/Сч - 20036 Ш60090

## Министрди пишкеш гана

ЧИ КОРР.

Январдин вацра Мегъарамдхуьруьн райондин Ярагъ-Къазмайрин СОШ-дин ученик **Абдулвагаб ЖАФАРОВА** къабулай тади серенжемрин нетижада вичин диде угарный газдилай зегьерламыш хъуникай хвена. Адан къегьалвал райондани къейдна.

Мегъарамдхуьруьн райондин къил Фарид Агъмедова РД-дин жегилрин крарин рекъай министрстводивай гъвечи къегьал Абдулвагабан дирибашвал гъевесламышун тлаабна.

25-мартдиз Дербентдин администрацияда Россиядин союздин хуьрерин жигилрин отделение ачухай юкьуз РД-дин жегилрин крарин рекъай министр Арсен Гажиева Абдулвагаб Жафароваз пишкеш багъишна. Ада гъвечи гададин къегьалвилли еке къимет

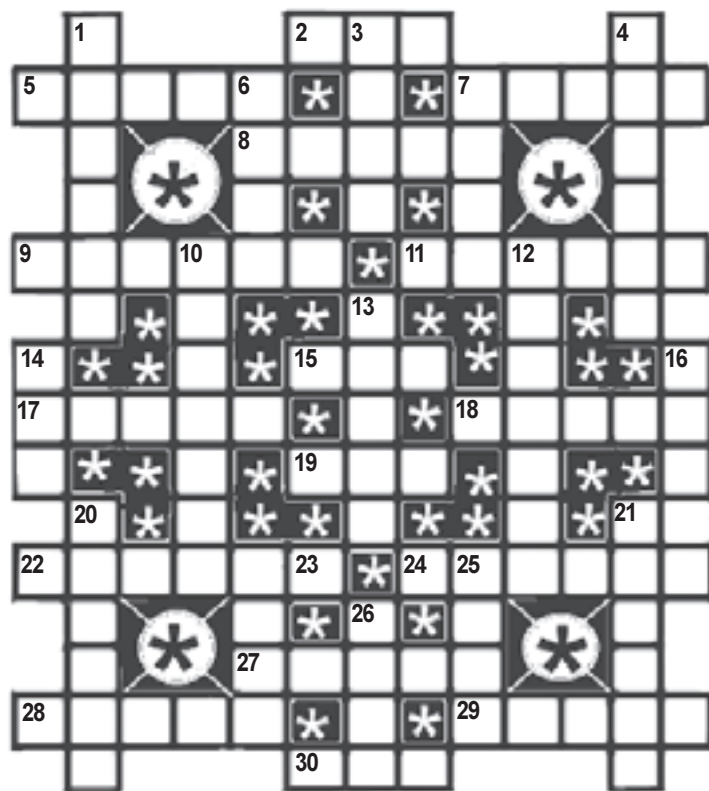


гана ва масадан уьмуьр къутармишун патал, гъар нелай хъайитлани, гъатта чхехидалайни ик теди серенжемар къабулиз хъун мумкин туширди лагъана.

Министрди ихътин виклеь гада тербияламышун диде-бубадиз чухсагъул малумарна ва дирибаш гададиз энциклопедия багъишна.

## Кроссворд

Туькьурайди - Куругъли КЪАЛАЖУХВИ



**ДУЪЗ ЦИАРАРА:** 2. Члуру рекъевайди. 5. Къуш хуьдай "квал". 7. Шурпадик кутадай харар. 8. Панпасидвай рикл ягъайла, Ваз са... анар кланда" (А. Фатахован гъикайдай). 9. Чуьлдин гуьрчег гъайван. 11. Гъажибугъдадин гуьруьркой чранвай фу. 15. Ам альпинистри муьтлуьгъарда. 17. Усал балклан. 18. Далал. 19. А къапуналди яд гъиз жедач. 22. Вахт, муьгълет. 24. "Чилин чуьхвер". 27. Тарцел ршанвай гамун юкьва жедай лаш. 28. Рашида ваклан яклукай авур хуьрек (Жамидинан ширдай). 29. Ам себегъ яз Троядин дяве кьиле фена. 30. Азаддиз рахаз хъунин умуд.

**ТИК ЦИАРАРА:** 1. Хъиперал гъуьрч ийидай уьлендин къуш. 3. Алемдин "чирагъ". 4. Къветерин жинсиникай тир къуш. 6. "Зи ирид..." (Р.Гъажидин повестдин твар). 7. Къезил автомобилдин марка. 10. Эйбежер хуьруьн. 12. Диегълийри гарданда твадай хтар. 13. Духтурдин партал. 14. Келледин къулухъ пад. 16. Тамун ничхир. 20. Чумахъ хътин лаш. 21. Авай-авачир шейэр, мал-девлет. 23. Яваш (синоним). 25. Магъсулдин къилчих. 26. Къене тварар авай майва.

**"ЛГ" -дин 12-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:**

**ДУЪЗ ЦИАРАРА:** 4. Гуьлгери. 7. Клуькуь. 8. Имам. 11. Луьгъуьм. 12. Хат. 13. Аскан. 16. Елкен. 17. Талиб. 20. Ханум. 21. Клуьф. 23. Хунча. 24. Абак. 26. Атар. 27. Дилавар.

**ТИК ЦИАРАРА:** 1. Клуьгъуь. 2. Игарка. 3. Орли. 5. Буьлуьл. 6. Къайси. 9. Муьгътежал. 10. Балабанчи. 14. Къанав. 15. Метягъ. 18. Къубба. 19. Кутар. 22. Уяхвал. 25. Каир. 26. Ажам.

### КРОССВОРДАР ТУЬКЪУРЗАВАЙБУРУН ФИКИРДИЗ

Гуьрметлу юлдашар! Кроссворддин суалриз гузвай жавабар анжах существительный хъун лазим я. И шартл вилив хуьн тавуна гъазурнавай кроссвордар чавай газетдин чинал гъиз жедач. Редакцияди ихътин къарар чи газетдиз акъатзавай кроссвордар ацурзавайбурун наразивилер, арзаяр фикирда къуна къабулнава.

## Девирдин шиклар



## Мисриханан зарафат

Зарафатчи Мисрихана  
Вичин папаз гана хабар:  
- Заз, кайвани, къе ван хъана:  
Чаз мугъманар жезва санбар.

Пака къведай а илчийриз,  
Хуьрек, ички гъазурна бул.  
Мисрихана, кардин диб чиз,  
Туьн-хъун патал бушарна чул.

Чи хтулдихъ мад къведайвал я  
Къунши хуьряни илчийар.  
Абур рази жедайвал на  
Гъазур ая бул ичкийар.

Гъазурвилер аваз вири,  
Пакад югъни алуькна фад.  
Рак гатанач луз илчийри,  
Мягътел папаз гъуьлуь, яз шад:

Къуй ичкийрихъ гъар жуьредин  
Хуьрекарни галаз хуьрай.  
Суфрадин шагъ-аш хуьрекар  
Уьндуьшкани алаз хуьрай.

- Чан кайвани, къемир ваз хъел  
Накъ хъунай буш хабаррин югъ,  
Чизвачни сад лагъай апрель  
Я хуьруьнрин, тапаррин югъ?!

Кайванини хъана чалахъ,  
Квал-югъ миьхна къулайвална.  
Харжна пенсия хканвай накъ,  
Мисрихана лагъайвална.

Хуьрекарни амукънач гъакл,  
Хъел квай кайвани кис хъана.  
Къуншийризни ахъайна рак,  
Рикеллачир межлис хъана.

Карикатурадиз баян гайиди ва шнир кхъейди  
Нариман КЪАРИБОВ я.

## Са тлцил хъвер

Балкланрал рикл алай са кас ипподромдиз къевезва. Манеждин иесиди адаз луьгуззава:

- 500-800 манатдихъ вавай иниз са гъафтедин къене къевез жеда.

- Балкландаллаз заз гъикъван чамарардай ихтияр ава?  
- А кар заз талуьк туш. Балкландихъ галаз жуь рахух, икьрар гъадахъ галаз кутлуна...

- Зи са танишдаз духтурди тамам са вацра каш гуналди сагъ-арунин рецепт кхъена.  
- Сагъ са вацра къван? Вагъ, икл ада гъикъван пул къенятна!  
- Хейлин: кучукунизни, 40 йикъан мярекатдизни бес хъайшла, амукъни авуна...

Туьквендиз атай са муьштериди:  
- Къез кларабар квачир балузгар аватла?  
- Ваъ, амма як квачир колбаса ава...

Ш.Ш.

## Аялриз - тамашаяр

Нариман КЪАРИБОВ

Чи республикада "Культура - Дагъустандин аялриз" лишандик кваз махсус мярекатар кьиле тухун давам жезва. Акъалтзавай несил патал хийирлу и кардик Дербент шегъерда авай театрин коллективрини чпин пай кутазава. Лезгийрин Стлал Сулейманан тварунихъ галай муздрамтеатрдин векилри рай-

ондин мектебра келзавай аялар патал махсус тамашаяр къалурзава.

Муьквара Мегъарамдхуьруьн, Къурагъ ва Къайтагъ районрай къадим шегъердиз атай 200-дав агакъна аялриз Табасарандин драмтеатрдин коллективдини шайр Шамил Къазиеван яратмишунрин бинедаллаз гъазурнавай "Къизилдин регъ" ("Золотой гребешок") тамаша къалурна.

Гуьрметлу ватангълийар! Къевай "Мавел" чапханада **Къ.ХАКИМОВАН "Лезги члаланни урус члалан гафарган"** подписка ийиз жеда (къимет - 500 манат). Цийи гафарганда 20 агъзурдалай гъаф лезги дувулдин гафар ава. Объем 400 чин я. Ам алай йисан ноябрдиз басмадай акъатда.

Чи адрес: Махачккала, О.Кошевоян куьче, 42 "а", "Мавел" чапхана. Суалар аваз хъайитла телефондин и нумрайриз зенгна хабар къаз жеда: 8-928-873-40-02; 8-988-691-01-69